

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Geneze volnočasových aktivit u studentů vysokých škol

Bakalářská práce

Studijní program:

REHABILITACE

Autor: Eliška Barešová

Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Geneze volnočasových aktivit u studentů vysokých škol*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. 5. 2017

.....

Poděkování

Děkuji doc. Ing. Lucii Kozlové, Ph.D. za cenné rady, vedení a účinnou pomoc při vzniku bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat RNDr. Renatě Klufové, Ph. D. za obětovaný čas, ochotu a pomoc se statistickým vyhodnocením hypotéz.

Geneze volnočasových aktivit u studentů vysokých škol

Abstrakt

V bakalářské práci s názvem „Geneze volnočasových aktivit u studentů vysokých škol.“ se zabývám vývojem volnočasových aktivit současných vysokoškolských studentů. Toto téma, které se týká volnočasových aktivit dětí a mládeže, narůstá v současné době na důležitosti. V současné době můžeme vidět mnoho dětí a mládeže, kteří tráví svůj volný čas s elektronickými přístroji, což v některých případech může přejít v patologický problém.

V teoretické části se zabývám vývojem volného času a proměnami společnosti a vymezím, co pojem volný čas znamená. Zmiňuji funkce volného času, zájmovou činnost a její význam. Dále charakterizuji obsah a funkce výchovy mimo vyučování, faktory, které ovlivňují volný čas, volnočasové instituce a účastníky volnočasových činností.

Ve výzkumné části provádím výzkum mezi vysokoškolskými studenty ze Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Výsledky z dotazníkového šetření jsou zaznamenány do jednotlivých grafů. Díky těmto výsledkům zjistím, jak se vyvíjely volnočasové aktivity vysokoškolských studentů od jejich povinné školní docházky po studium na vysoké škole. Dotazníkovým šetřením, které probíhalo mezi vysokoškolskými studenty, si ověřím dvě stanovené hypotézy.

Prvním cílem této bakalářské práce je retrospektivní komparace volnočasových aktivit u studentů vysokých škol a druhým cílem je specifikování aktivních a pasivních volnočasových aktivit u studentů v průběhu jejich školní docházky a studia na vysoké škole.

Výstup z této bakalářské práce v praxi napomůže k vytvoření koncepce volnočasových aktivit s akcentem na preventivní činnost.

Klíčová slova: děti; mládež; volnočasové instituce; volný čas; zájmová činnost

Genesis of University Students' Freetime Activities

Abstract

In this bachelor thesis called "Genesis of University Students' Freetime Activities".

I deal with a development of the university students' free-time activities. This theme has become very important in last years. In the present we can see a lot of children and teenagers who spend their free-time with electronic appliances and it can be sometimes a pathological problem.

In the theoretical part I deal with a development of a free-time and alterations of a society. The part elucidates a meaning of the word "free-time". I also mention a function of a free-time, a leisure activity and its meaning. I also describe a subject and a function of an out-of-school education, factors that influence a free-time, free-time institutions and participants of free-time activities.

In the practical part I perform the research among the university students from the Faculty of Health and Social Sciences of the University of South Bohemia. The results from the questionnaire inquiry are written down into the individual graphs. Thanks to these results I find out a development of free-time activities of the contemporary university students from their compulsory school attendance to their university study. The questionnaire inquiry that was under way among the university students verifies three determined hypotheses.

The first aim of this bachelor thesis is retrospective comparison of free-time activities of the university students and the second aim is the specification of active and passive free-time activities of the university students during their school attendance and university study.

The bachelor thesis output helps to create a conception of free-time activities with an accent on prevention.

Key words: children; teenagers; free-time institutions; free-time; leisure activity

Obsah

Teoretická část	8
Úvod.....	8
1 Současný stav.....	9
1.1 Vývoj volného času a proměny společnosti.....	9
1.2 Volný čas.....	10
1.3 Co působilo a působí na vznik a rozvoj volného času	13
1.4 Funkce volného času a jeho využívání aktivním a pasivním způsobem.....	13
1.5 Volný čas a životní styl	14
1.6 Volný čas a jeho význam v životě člověka	15
1.7 Zájmová činnost a její význam	16
1.8 Výchova mimo vyučování	17
1.9 Obsah výchovy mimo vyučování.....	18
1.10 Funkce výchovy mimo vyučování	19
1.11 Faktory ovlivňující trávení volného času	20
1.12 Rizikové faktory volného času dětí a mládeže na začátku 21. století	20
1.13 Média a s nimi spojené aktivity	22
1.14 Vybrané instituce pro volný čas dětí a mládeže.....	22
1.14.1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání.....	22
1.14.2 Jiné volnočasové instituce	23
1.15 Jak trávit volný čas.....	24
1.16 Proměna světa dětství, dospívání a charakteristické znaky dnešního dětství	25
1.17 Účastníci volnočasových činností a jejich rozdělení podle věku.....	26
Výzkumná část.....	28
2 Cíle a hypotézy výzkumné části	28

2.1 Operacionalizace pojmů.....	28
3 Metodika	30
3.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	31
3.2 Zpracování dat pomocí statistických programů	31
3.2.1 Kontingenční tabulky	31
3.2.2 Exaktní testy	32
3.2.3 Fisherův exaktní test.....	32
4 Výsledky	33
4.1 Výsledky dotazníkového šetření	33
4.2 Statistické vyhodnocení hypotéz.....	49
5 Diskuze	54
6 Závěr	57
7 Seznam použitých zdrojů.....	59
7.1 Knižní zdroje.....	59
7.2 Internetové zdroje.....	61
8 Seznam grafů	63
9 Příloha.....	64
10 Seznam zkratk.....	69
11 Seznam tabulek	70

Teoretická část

Úvod

Pro bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Geneze volnočasových aktivit u studentů vysokých škol.“ Toto téma jsem si vybrala, protože ve svém okolí u dnešní mládeže pozoruji nesmyslné využívání volného času. Dnešní mládež hodně využívá ve volném čase elektronické přístroje, je většinu času připojena na sociálních sítích nebo tráví volný čas u televize. Velkou úlohu v životě dnešní mládeže hraje internet a sociální sítě. V bakalářské práci jsem se proto rozhodla zjistit, zda takto svůj volný čas tráví dnešní mládež s využitím odborné literatury a výsledků z dotazníkového šetření.

Myslím si, že volného času má dnešní mládež hodně, ale spíše jej tráví pasivními volnočasovými aktivitami. Proto v bakalářské práci budu zkoumat, jak se postupně volnočasové aktivity studentů měnily, zda byly a jsou pasivní či aktivní.

V teoretické části se zaměřím na vývoj volného času, funkce volného času, zájmovou činnost, obsah a funkce výchovy mimo vyučování, faktory, které ovlivňují volný čas, volnočasové instituce a účastníky volnočasových činností.

Praktická část bude o dotazníkovém šetření mezi studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Výzkum bude proveden pomocí dotazníku, ve kterém budou otázky týkající se volnočasových aktivit, rozdělené do skupin podle věku studentů. Ve výzkumné části se pokusím zjistit, jak se u studentů volnočasové aktivity vyvíjely, a tím buď potvrdím, anebo vyvrátím své hypotézy.

1 Současný stav

1.1 Vývoj volného času a proměny společnosti

Podle Němce (2002) se společnost stále vyvíjí a s ní i obsah a pojetí volného času. Po druhé světové válce můžeme zaznamenat tři etapy ve vývoji volného času (Němec, 2002).

V následujícím odstavci Němec (2002) uvádí první etapu vývoje volného času. První etapou jsou 50. – 60. léta. Základem volného času se stává rekreace, odpočinek a oddech k reprodukci pracovních sil. Náplň činností v zařízeních pro volný čas tvoří také odpočinek, vycházky a pobyt venku.

Druhá etapa, o které se Němec (2002) zmiňuje v tomto odstavci, zahrnuje 70. – 80. léta. V této době se už nesetkáme s vyhraněnou dobou pro práci a volný čas. Volný čas už neslouží jen jako odpočinek, ale lidé chtějí mít ve volném čase prožitky a zábavu. Změny nastávají ve volném čase u dětí a mládeže. Dochází ke vzniku velkého množství zájmových kroužků, při školách i mimo ně. Dále jsou organizovány stanice mladých přírodovědců, techniků a turistů.

Němec (2002) v následujících třech větách uvádí, že v současné době místo toho, aby si člověk užíval volného času, musí brát často i druhé zaměstnání. Člověk musí uspokojovat narůstající požadavky své a svojí rodiny z prestižních důvodů. Lidé tedy musí pracovat a nemají volný čas, v němž by si žili radostně.

V následujícím odstavci Němec (2002) zmiňuje poslední, třetí etapu, kterou jsou 90. léta. V této době se objevují nové trendy, jak trávit volný čas. Často děti a mládež tráví volný čas v partách, upřednostňují kolektivní způsob života a mládež prosazuje volný čas, ve kterém získají prožitek a zábavu.

Dále Kučerová (1994) a Knotová (2011) v tomto odstavci uvádějí, že lidé disponovali volným časem v každé historické době, ovšem rozsah volného času a hodnocení jeho významu se proměňovalo současně se změnami sociokulturních a materiálních podmínek života.

Význam volného času narůstal s tím, jak se zvětšoval jeho rozsah (Kučerová, 1994; Knotová, 2011). Postupné změny podmínek ovlivnily rozsah volného času (Kučerová,

1994; Knotová, 2011). K těmto změnám podle Kučerové (1994) a Knotové (2011) docházelo během vývoje lidské společnosti.

Změny životních podmínek zasáhly dle Kučerové (1994) a Knotové (2011) do biologického rytmu života, k němuž patří pravidelné střídání odpočinku a aktivit. Díky ekonomickým a společenským změnám se tento pravidelný rytmus postupně profiloval do střídání času práce a času volna (Kučerová, 1994; Knotová, 2011).

Spousta (1994) také uvádí, že střídání činnosti a odpočinku odpovídá biologickému rytmu, vlastnímu živočišné říši. Biologický rytmus člověka tedy spočívá ve střídání práce a volného času (Spousta, 1994).

1.2 Volný čas

Za prvé dle Roberts (2006) je volný čas velmi důležitý pro uvolnění a pohodu každého člověka. Umožňuje lidem zrelaxovat se a odpočinout si, aby se pak mohli jako obnovení vrátit do svých rolí na pracovišti a v rodinách (Roberts, 2006).

Za druhé, jak uvádí v následujícím odstavci Roberts (2006), volný čas umožňuje lidem vyjádřit svá přání a touhy, které by jinak zůstaly skryté nebo potlačené. V běžném jazyce znamená volný čas odreagovat se a dát průchod svým emocím. Často se odreagujeme pomocí her, kterých je mnoho různých druhů. Hry mají svá pravidla, která slouží k oddělení od činností každodenního života.

Za třetí má dle Roberts (2006) volný čas úlohu výchovnou. Lidé mohou rozvíjet své dovednosti a objevovat své schopnosti, které by byly jinak nevyužity (Roberts, 2006). Ve volném čase mohou lidé experimentovat a riskovat bez hrozby ničivých následků (Roberts, 2006). Děti a dospělí mohou ve volném čase rozvíjet například své jazykové a sociální dovednosti, které potom můžou uplatnit během různých situací v životě (Roberts, 2006).

Pávková (2002) uvádí v následujícím odstavci, že volný čas je doba, kdy si můžeme svobodně vybrat své činnosti, které děláme dobrovolně a přinášejí nám pocit uvolnění a uspokojení. Volný čas je opakem doby nutné práce a povinností.

Do volného času podle Pávkové (2002) zahrnujeme rekreaci, odpočinek, zájmové činnosti, zábavu, dobrovolnou činnost a čas strávený při těchto aktivitách. Součástí

volného času není vyučování, základní péče o zevnějšek a osobní věci, sebeobsluha, povinnosti v domácnosti a další povinnosti a čas s nimi strávený (Pávková, 2002).

Pedagogické ovlivňování výchovy je dle Pávkové (2002) z výchovných důvodů žádoucí, protože děti nemají dostatek zkušeností orientovat se v oblastech zájmových činností. Toto vedení by mělo být nenásilné, nabízené činnosti přitažlivé a účast na nich dobrovolná (Pávková, 2002).

Dále Pávková (2002) uvádí, že prostředí, kde děti tráví volný čas, je různorodé. Volný čas mohou děti trávit doma, ve škole nebo v různých společenských institucích a organizacích (Pávková, 2002). Trávit volné chvíle mohou děti i venku, ve veřejných prostranstvích, a to často bez dohledu dospělé osoby (Pávková, 2002). V této situaci je ohrožena bezpečnost dětí a zároveň i výchova (Pávková, 2002).

Reuysová a Viehoffová (1996) v následujícím odstavci uvádějí, že ve všech dobách si děti hledaly vhodná místa, kde by si hrály a nemusely být pod stálým dohledem dospělých. Děti dávají přednost místům, kde mohou se svými kamarády rozvíjet svoji fantazii, tvořivost, využívat přirozenou zvědavost, zažívat dobrodružství, zkoušet svou sílu a své hranice.

Volné prostory na hraní pro děti se podle Reuysové a Viehoffové (1996) zužují s postupným růstem měst. Ve městech jsou uměle založená hřiště a normované náčiní sloužící na hraní, které omezuje děti v jejich kreativní činnosti (Reuysové, Viehoffové, 1996). Proto vyhledávají zajímavější místa, jako jsou například prázdné továrny, nádraží, staveniště, obchodní domy a ulice (Reuysové, Viehoffové, 1996). S těmito místy je spojené nebezpečí, které může být pro děti výzvou, ale ne vždy je situace správně odhadnuta (Reuysové, Viehoffové, 1996).

Hodně dětí také neví, jak smysluplně trávit volný čas, a tak podléhají nudě (Reuysová, Viehoffová, 1996). Volný čas, jak uvádí Reuysová a Viehoffová (1996), vyplňují televizí nebo videem. Jiné děti zase mohou trávit volný čas vybíjením své agrese a s tím je spojeno malování na zdi, ničení telefonních budek, poškozování aut nebo násilí páchané vůči ostatním (Reuysová, Viehoffová, 1996).

Jiným dětem podle Reuysové a Viehoffové (1996) zase volný čas organizují rodiče a dětem pak zbývá málo času na jejich aktivity, které si mohou organizovat samy.

Z dobře míněného záměru rodičů se pro děti můžou stát zájmové činnosti přítěží a stresem (Reuysová a Viehoffová, 1996).

Děti mohou trávit svůj volný čas na loukách, polích, v lese, u vody nebo na horách (Reuysová, Viehoffová, 1996). Na těchto místech mohou děti rozvíjet své zkušenosti a znalosti (Reuysová, Viehoffová, 1996). Pobyt ve volné přírodě dle Reuysové a Viehoffové (1996) probouzí v dětech zvědavost a nadšení. Zvláště v době přibývajícího ničení životního prostředí je nutné probouzet u dětí pozitivní vztah k přírodě (Reuysová, Viehoffová, 1996).

V tomto odstavci Sak (2006) uvádí, že volný čas je společenským produktem, který se objevuje na určité úrovni rozvoje člověka a společnosti. Není to doba, kdy člověk zahálí a je pasivní, ale jsou to naopak kvalitativně nové možnosti člověka, objevující se souběžně s osvobozováním se od permanentních aktivit nutných k přežití. Volný čas je bohatstvím společnosti a lidským sociálním zdrojem dalšího rozvoje společnosti. Volný čas je říší lidské svobody, v níž může člověk být sám sebou a ve svobodně zvolených aktivitách sám sebe rozvíjet a seberealizovat se.

Šafr a Patočková (2010) v následujícím odstavci uvádějí, že volný čas je obecně označován za specifickou část mimopracovní doby, po kterou člověk nemusí vykonávat žádné činnosti, které by vnímal jako povinnosti nebo něco, co vykonává v souvislosti s péčí o rodinu, v souvislosti se zabezpečením chodu domácnosti nebo uspokojováním svých biofyzilogických potřeb (spánek, hygiena, jídlo, zdravotní péče). Část mimopracovní doby je označována jako čas vázaný. Rozlišujeme tedy čas pracovní a mimopracovní, který se dále dělí na čas vázaný a volný. Volným časem je označována doba, která zbývá, když člověk splní své pracovní, rodinné nebo společenské závazky. Významnými charakteristikami volného času, na které je kladen důraz, jsou svobodná volba činnosti, vnitřní motivace a dobrovolnost. Člověk se věnuje ve svém volném čase činnostem, které si sám zvolil, vykonává je dobrovolně a dělá je pro uspokojení z vlastního konání. Tyto činnosti tedy nejsou aktivitami, které se musí udělat nebo které by měly přinést užitek.

Průcha (2003) uvádí, že volný čas je čas, se kterým si může člověk nakládat podle svého uvážení, na základě svých zájmů.

Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku) (Průcha, 2003, s. 274).

1.3 Co působilo a působí na vznik a rozvoj volného času

Mezi předpoklady rozvoje volného času patřil růst jeho rozsahu jako důsledek zkracování pracovní doby u dospělých, rozšiřování celkového objemu volného času populace i kumulace volného času do měst, kdy v procesu urbanizace počet obyvatel ve městech rychle rostl (Hofbauer, 2004).

Růst počtu obyvatel žijících ve městech má dle Hofbauera (2004) podstatný vliv na kumulaci celkového objemu volného času do určitého územního a sociálního prostoru. Do měst různé velikosti se soustřeďuje rostoucí počet obyvatel i fond jejich volného času (Hofbauer, 2004). Kumulace volného času do téhož času a prostoru vytváří specifické prostředí (Hofbauer, 2004). Tím se rozšiřují i problematizují možnosti účastníků a člověk i společnost musí neustále hledat vhodná řešení (Hofbauer, 2004).

Hofbauer (2004) v následujícím odstavci zmiňuje, že dětem a mladým lidem nabízí život ve městech neformální individuální i společné zájmové nebo veřejně prospěšné činnosti. Během volnočasových aktivit organizovaných institucemi a sdruženími se lze setkávat s mnoha vrstevníky i příslušníky starších generací, vytvářet nové kontakty a být chráněn před zdravotními, bezpečnostními, sociálními i výchovnými riziky.

Město je ale také prostředím anonymity a odtažitosti sociálních vztahů, někdy také neodpovědnosti vzhledem k sobě i svému okolí a tím dochází k projevu sociálně patologických jevů (Hofbauer, 2004).

1.4 Funkce volného času a jeho využívání aktivním a pasivním způsobem

Nejčastěji jsou podle Šafra a Patočkové (2010) v tomto odstavci zmiňovány jako funkce volného času odpočinek, zábava a rozvoj vlastní osobnosti. Je také poukázováno, že ve volném čase dochází k nežádoucím či nezákonným aktivitám, jako je například užívání drog.

Volný čas strávený aktivně je základním prvkem zdravého životního stylu (MŠMT, 2002). Zároveň je aktivní odpočinek prevencí sociálně patologických jevů dětí a mládeže (MŠMT, 2002).

Aktivní odpočinek by měl splňovat následující funkce (MŠMT,2002):

- posilování zdravého způsobu života a zdraví
- aktivní přístup mládeže k provádění těchto činností
- zábava přispívající k rozvoji osobnosti a kompenzující duševní napětí
- společenská činnost při pohybové aktivitě prováděné venku
- fyzická aktivita na čerstvém vzduchu
- zájmová činnost s účastí na práci hudebních, výtvarných kroužků apod.

Následující odstavec vychází z (MŠMT, 2002). Na pasivní trávení volného času má vliv řada faktorů. Záleží na osobnostních vlivech, na vlivu rodiny, společnosti a subkultury. Někteří mladí lidé nejsou schopni svým přičiněním uspokojit své potřeby. Do této skupiny patří chroničtí hráči počítačových her, sledovači televize, mládež bloudící po ulicích, mládež páchající násilí a mládež, která užívá drogy a alkohol.

1.5 Volný čas a životní styl

V následujícím odstavci Pávková (2002) uvádí, že důležitým ukazatelem životního stylu je způsob využití volného času. Pro životní styl existuje několik definic. Jedna z definic popisuje životní styl jako souhrn životních forem, které člověk aktivně prosazuje. Životní styl se projevuje v chování člověka i ve způsobu ovlivňování a využívání materiálních i sociálních životních podmínek.

Dále Pávková (2002) v tomto odstavci uvádí, že člověk má určitý systém hodnot. Tento systém hodnot se utváří vlivem životních podmínek a aktivitou jedince. Lidi tedy můžeme členit podle toho, jak využívají svůj volný čas. Někteří lidé svůj volný čas ani nevyužívají, protože je pro ně práce na prvním místě. Dokonce považují volný čas za něco nesprávného a často sami sebe přetěžují a nedokáží si odpočinout.

Podle Pávkové (2002) druzí lidé zase naopak mají rádi volný čas a co nejvíce ho chtějí využívat pro své zájmy. Práce pro ně představuje nutné zlo a chtějí mít rychle za sebou své povinnosti, aby se mohli věnovat svým koníčkům (Pávková, 2002). Někdy se mohou zájmové činnosti stát novým povoláním (Pávková, 2002).

Oba případy dle Pávkové (2002), jak uvádí v následujícím odstavci, však nejsou úplně ideální. Je dobré, když si člověk dokáže dát do rovnováhy svůj volný čas a pracovní povinnosti. Obě tyto oblasti jsou pro člověka důležité.

Sociální interakce, vztahy s lidmi kolem nás, s jednotlivci i sociálními skupinami jsou dle Pávkové (2002) důležitým ukazatelem životního stylu. Někteří lidé dávají přednost rušnějšímu způsobu využívání volného času a jiní jsou zase rádi buď v menší skupině lidí, nebo jsou rádi sami (Pávková, 2002).

Volný čas, jak uvádí Pávková (2002) v následujícím odstavci, ovlivňuje sociální vlivy. Hlavní roli hraje rodina. První zkušenosti s využíváním volného času získává člověk v rodině. Děti se od svých rodičů učí, jak mají využívat svůj volný čas, a napodobují své rodiče v tom, jak oni využívají svůj volný čas. Velmi důležité jsou pro formování vztahu k volnému času některé skutečnosti. Především je důležité, o jak velkou rodinu jde, o způsob rodinného soužití, zda jde o rodinu otevřenou nebo uzavřenou, o počet dětí, o věk rodičů, o styl rodinné výchovy apod. Potom je důležité, jaké jsou zájmy rodičů, jaký význam přikládají svým zájmům, jak si je navzájem tolerují a kolik finančních prostředků jsou schopni věnovat svým koníčkům i koníčkům svých dětí.

1.6 Volný čas a jeho význam v životě člověka

Spousta (1996) v následujícím odstavci uvádí, že volný čas je hodnotou, je-li využit ku prospěchu člověka a jeho osobních kvalit. Volným časem u dětí disponují ti, kteří o ně pečují. Matka dítěti dovoluje bavit se hrou, která je pro ně zároveň učením a otec vede dítě k rozmanitým činnostem, které musí odpovídat jeho schopnostem a věku. Ve školním věku dítěte disponuje s volným časem dítěte učitel, který mu ukládá úkoly i mimo vyučování.

Postupně u dítěte vznikají zájmy, které se pokouší realizovat samo v čase, jež mu zbývá po splnění povinností (Spousta, 1996, s. 12).

Volný čas je především důležitý pro děti a dospívající mládež, protože jim poskytuje prostor pro rozvoj jejich znalostí a dovedností, pro poznávání sebe samých i ostatního světa (Bocan, 2012). Zároveň jim umožňuje seberealizaci v nejrůznějších činnostech na základě jejich zájmů a potřeb (Bocan, 2012).

Volný čas podle Spousty (1996) nabývá u jedince na významu s jeho dospíváním, s vyhraňováním jeho potřeb a zájmů. V období adolescence a dospělosti už jedinec umí nakládat s volným časem z pohledu svých životních aspirací (Spousta, 1996).

Cushman et al. (2005) uvádí, že volný čas je považován za součást práv občanů a je důležitou složkou současného života. Volnočasová zařízení stále více dominují ve

volném čase, protože nabízejí vzor do budoucna v tom, jak trávit volný čas (Cushman et al. 2005).

Dále Veal (2002) zmiňuje, že volný čas je součástí základních lidských práv a toto právo je uvedeno ve Všeobecné deklaraci lidských práv.

Článek 24:

Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou (Veal, 2002).

Článek 27:

(1) Každý má právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti, užívat plodů umění a podílet se na vědeckém pokroku a jeho výtěžcích (Veal, 2002).

1.7 Zájmová činnost a její význam

Němec (2002) v následujícím odstavci uvádí, že zájmové činnosti jsou aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, schopností a zájmů. Zájmové činnosti se podílí na formování názorů, postojů a přesvědčení jedince. Zájmová činnost má vždy aktivní charakter na rozdíl od zábavy a odpočinku.

Zájem můžeme dle Němce (2002) charakterizovat jako osobnostní vlastnost, vyjadřující vztah k jevům či předmětům, kterým člověk připisuje zvláštní význam.

Následující odstavec vychází z (Němce, 2002). Zájmové činnosti se rozdělují podle věku dětí a mládeže. Mladším žákům je zapotřebí předkládat velký výběr rozmanitých činností. Charakteristickým projevem u dětí je touha po něčem novém a nadšení pro činnost. Děti tak mají možnost si zkusit, co je baví a co jim jde. Zároveň tak objevují své schopnosti pro určitou aktivitu.

Tento odstavec vychází z (Němce, 2002). Autor uvádí, že mládež potřebuje poznávat svět a orientovat se v něm. Potřebuje vše vyzkoušet a zajímat se o takovou činnost, která odpovídá jejím předpokladům. Podněcování určité činnosti tvoří předpoklady pro budoucí povolání. Dle autora se děti a mládež učí aktivní účastí na zájmové činnosti plánovat činnosti a řešit určité problémy.

1.8 Výchova mimo vyučování

Dle Malacha (2004) a Janíše (2009) jsou pojmy mimoškolní výchova a výchova mimo vyučování již termíny, které se postupně vytrácejí a jsou nahrazovány pojmem pedagogika volného času.

Průcha (2003) v následujícím odstavci uvádí, že pedagogika volného času je disciplínou pedagogiky, která se zaměřuje na výchovné a vzdělávací prostředky napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých. Využívání volného času se přesouvá od odpočinkových funkcí k funkcím orientovaným na zážitek.

Podle Janíše (2009) je pedagogika volného času nadřazený pojem a pojímá více aktivit, které jedinec vykonává ve svém volném čase. Tento termín je lépe vnímatelný, protože pojem výchova mimo vyučování evokuje něco školního, něco povinného, kdežto pedagogika volného času slibuje jistou volnost, svobodu a nezávislost (Janiš, 2009). Jde však o subjektivní vnímání těchto termínů z pohledu každého jedince (Janiš, 2009).

Výchova mimo vyučování je podle Janíše (2009) charakterizována jako veškerá veřejná výchovná činnost s dětmi a mládeží prováděná mimo povinné vyučování (viz dále např. Přadka, Staňková, Blatný, Galvasová, 1976, s. 57).

Následující odstavec vychází z Pávkové et al. (2008) a Janíše (2009). Výchova mimo vyučování pedagogicky působí na jedince v jeho volném čase a také má tato výchova mnoho úkolů, které by měla plnit. Vychovatel má jedinečnou možnost působit na jedince a snažit se ovlivnit jeho morální vlastnosti, žádoucí zájmovou činnost a celkově na něj působit ve směru pozitivního vývoje, jak pro samotného jedince, tak i pro společnost. Výchova mimo vyučování má preventivní funkci a pomáhá předcházet vzniku sociální patologie, jako je například záškoláctví, drogy nebo šikana.

Pedagogika volného času, jak uvádí v následujících třech větách Pávková (2002), je vědní obor, který se zabývá praktickými a teoretickými aspekty výchovy ve volném čase. Výchova mimo vyučování označuje jednu z oblastí výchovy. Tato výchova mimo jiné také zahrnuje přípravu na školu a upevňování si kulturních a hygienických návyků.

Pávková (2002) uvádí, že pro pedagoga, který pracuje v době mimo vyučování s dětmi a mládeží, je důležité, aby vytvořil bezpečné a tvořivé prostředí, dbal na uspokojování individuálních potřeb a rozvoj specifických schopností jednotlivců. Měl by mít

pochopení a zájem o děti jako individuální bytosti, podporovat jejich zájem, nápaditost, tvořivost a vzdělávání (Pávková, 2002). Pedagog by také měl disponovat komunikativními dovednostmi (Pávková, 2002). Pro úspěšnou práci pedagoga je také velmi důležité, aby měl rád děti a dokázal si s nimi vytvořit dobré vztahy (Pávková, 2002). Tento pedagog není vázaný osnovami a klasifikací jako učitelé ve školách (Pávková, 2002). Je mu tím poskytnut velký prostor pro tvořivost, ale zároveň je v tom tato práce náročná (Pávková, 2002).

Struktura zařízení mimo vyučování, jak uvádí Pávková (2002), je velmi různorodá svými funkcemi, obsahem činností a věkem vychovávaných.

1.9 Obsah výchovy mimo vyučování

Obsah výchovy mimo vyučování dělíme, jak uvádí Janiš (2009), na tři samostatné celky:

- odpočinková činnost
- rekreační činnost
- zájmová činnost

Odpočinkové činnosti, jak uvádí v následujícím odstavci Pávková et al. (2008) a Janiš (2009), slouží k opravdovému odpočinku, kdy jedinec odbourává únavu. Do odpočinkových činností se nezahrnují jen pasivní volnočasové aktivity, ale odpočinek můžeme trávit i aktivním způsobem. Můžeme například zvolit jednoduchou pracovní činnost nebo klidnou procházku. Časem stráveným odpočinkem předcházíme zbytečným úrazům, které mohou nastat přetížením organismu.

Následující odstavec vychází z (Janiše, 2009). Rekreační činnosti mají za cíl odstranění únavy a celkové odreagování. Tyto činnosti mohou být zařazeny i v rámci vyučovací hodiny nebo pracovní doby. Měly by být zařazeny činnosti tělovýchovné nebo sportovní. Takové činnosti je ideální provozovat ve venkovním prostředí.

Tento odstavec také vychází z (Janiše, 2009). Rodinné prostředí by mělo vytvářet podmínky pro různorodou zájmovou činnost. Rodiče by měli ponechat svým dětem jistou míru svobody ve výběru činností. Často si rodiče myslí, že pro jejich děti bude nejlepší ta zájmová činnost, kterou preferují oni. Tímto způsobem rodiče své dítě spíše znechutí k zájmovým činnostem, než aby jej nadchli.

1.10 Funkce výchovy mimo vyučování

Některé funkce, jak uvádí Kratochvílová (2004) v následujícím odstavci, jsou základní a vycházejí ze samotné podstaty a prvotního smyslu volného času. Další funkce volného času se postupně objevují v závislosti na společenských podmínkách, v důsledku doby a změn společenského života, i z hlediska přístupů různých věd.

Kratochvílová (2004) se v následujícím odstavci zmiňuje, že výchovně vzdělávací funkce vyjadřuje možnosti vlivu na formování osobnosti, jejích potřeb, schopností, zájmů, návyků, rozvoje motivace, tvořivosti, výchovu mravních vlastností charakteru a pozitivní vztah k hodnotám. K tomuto formování osobnosti jsou často lepší podmínky ve volném čase než při vyučování ve škole a v rodině.

Funkce sociální, jak uvádí v tomto odstavci Kratochvílová (2004), znamená vytváření podmínek pro navazování širších vrstevnických a dalších sociálních kontaktů a vztahů ve společnosti. Je to například při organizování akcí, na táborech, výletech, při hrách, soutěžích a zábavách. Dále pak při vytváření možností střetávat se s vrstevníky se stejnými zájmy nebo na společenských akcích. Jedinec získá zkušenosti a možnosti sociálního učení v přirozených životních situacích.

Zdravotní funkce, jak uvádí Kratochvílová (2004) v tomto odstavci, se uplatňuje při kompenzaci pracovního a studijního zatížení žáků z vyučování ve škole a z dalších povinností, které souvisí se školou a rodinou. Z psychohygienického hlediska je velmi důležitá existence volného času. Velmi škodlivé pro fyzické a duševní zdraví je, když člověk nemá dostatek času na odpočinek, kompenzaci zátěže, anebo když má dlouhodobě nedostatek volného času. Pro dětský organizmus je velmi důležitý průměrný rozsah volného času během denního režimu s možnostmi odpočinku, rekreace, uvolnění, ale i na neorganizované spontánní aktivity, jako jsou například hry, setkání s kamarády, poslouchání hudby, čtení nebo odpočinek podle vlastních představ.

Funkce seberealizace, jak zmiňuje Kratochvílová (2004) v tomto odstavci, umožňuje aktivní přístup k uspokojování a rozvíjení svých potřeb, zájmů, individuálních předpokladů, schopností v zajímavé činnosti a v aktivitách podle vlastního výběru. Je také důležité si uvědomit, že uspokojování individuálních zájmů a potřeb je možné v rozdílných aktivitách, pozitivního a negativního charakteru, jako například ve smysluplné a užitečné činnosti nebo v nevhodném protisociálním chování.

Preventivní funkce, dle Kratochvílové (2004) v následujícím odstavci, nabízí mnoho různých nabídek činností pro smysluplné a hodnotné využití volného času, a tím ochraňuje jedince před negativními společenskými jevy (viz dále např. Hroncová, 1993; Kratochvílová, 1996, 1997, 1999; Wiegerová, 1997; Ondřejkovič, Poliaková a kol., 1999; Končecová, 2001; Bubelín, 2003).

1.11 Faktory ovlivňující trávení volného času

Faktory, které ovlivňují trávení volného času, jsou například věk, pohlaví, vzdělání, sociální postavení, profese, charakter, vliv a velikost primární rodiny, zdravotní stav, množství volného času, finanční a prostorová dostupnost volnočasových aktivit (Šafr, Patočková, 2010).

Následující odstavec vychází z (Bezděka, 2012). Pokud se nepodaří v mladším školním věku podchytit zájem dětí o jakoukoli smysluplnou zájmovou činnost, tak v dalším období jejich věku je to složitější. Období přicházející puberty a snaha zařadit se do „party“ jsou v tomto věku velmi nebezpečné. Často jsme v současné době konfrontováni s negativními důsledky, kdy skupina, se kterou se mladý člověk ztotožnil, nevyvíjí příliš pozitivně vnímané činnosti. Bezděk proto spatřuje jako důležité, aby se činnost SVČ, DDM nebo NNO pracujících s dětmi a mládeží více zaměřila na tuto věkovou kategorii.

Hlavní a pozitivní role SVČ je v tom, že nabízí v maximální možné míře různé typy činností (Bezděk, 2012).

V tomto odstavci Bezděk (2012) uvádí, že DDM se věnují dalším několika formám činností, které také mohou pozitivně ovlivňovat mladého člověka. Například můžeme zmínit příležitostnou činnost, což je široké spektrum jednorázových akcí, které SVČ pořádá. Další jsou například spontánní aktivity, což jsou otevřené kluby, kam chodí již zmíněné party, které je možné neformálním způsobem pozitivně ovlivňovat. Jakákoli forma volnočasových aktivit může přispět k dalšímu rozvoji osobnosti mladého člověka.

1.12 Rizikové faktory volného času dětí a mládeže na začátku 21. století

Kvalita životního stylu, jak uvádí v tomto odstavci Kaplánek (2002), se odráží ve způsobu trávení volného času. Marginální skupiny nejsou schopny z pohledu společnosti trávit volný čas smysluplným a rozvíjejícím způsobem. Tyto skupiny si

nedokáží s volným časem poradit a jejich způsob trávení volného času nabývá charakter rizikovosti, někdy dochází až ke konfliktu s normám společnosti, což může vést ke kriminálnímu jednání mládeže. Na jedné straně se do konfliktu dostává svoboda s volností a na straně druhé povinnosti se zodpovědností, a to může být pro dospívajícího jedince neřešitelný rozpor. Někteří dospívající jedinci si vysvětlují volný čas jako nudu, která může být nástrojem pro rizikové trávení volného času. U těchto jedinců můžeme hledat příčiny v nepodnětném rodinném prostředí a v selhání autorit ve výchově.

V tomto odstavci Kaplánek (2002) uvádí, že protikladem k nudě a neschopnosti smysluplně využívat volný čas je situace, kdy člověk nemá volný čas. Člověk si nevytváří dostatek prostoru pro regeneraci a únava se může projevat v pracovním výkonu. Je nutné, aby měl člověk časový prostor pro odpočinek a případně i na rozvoj svých osobních zájmů. Ještě víc potřebné je, aby volný čas měly děti, které jej potřebují pro zdravý osobnostní rozvoj.

Dále Sivan a Ruskin (2000) uvádí, že volný čas může být využit pozitivně pro dobro všech, ale také záporně na úkor jednotlivce nebo dalších lidí.

Caldwell a Darling (1999) se zmiňují v tomto odstavci, že sociálně patologické jevy se mohou objevovat například na večerních zábavách, které mládež často navštěvuje. Zde působí vliv vrstevníků, kteří užívají návykové látky, a s velkou pravděpodobností užijí látku ti, kteří s tím nemají zkušenosti. I malá úroveň rodičovské kontroly může způsobit užívání návykových látek. U mládeže, která svůj volný čas tráví v nestrukturovaném společenském prostředí, také může dojít k užívání návykových látek.

Následující odstavec vychází z (Bartůňkové, 2012). Dalším rizikovým faktorem je časté trávení volného času u televize. Výzkum mezi dětmi na základních školách ukázal, že více než 90 procent žáků se na televizi dívá několikrát do týdne. Přibližně tři čtvrtiny dětí se dívají denně na televizi a skoro pětina z nich se dívá více než 2 hodiny denně. Školáci, jejichž rodiče mají nižší vzdělání, tráví více času u televize. Z výzkumu také vyšla spojitost mezi trávením volného času u televize a u internetu. Čím více se děti dívají na televizi, tím více času pravděpodobně stráví u internetu, dodává vedoucí výzkumu Miroslav Bocan z Národního institutu dětí a mládeže.

1.13 Média a s nimi spojené aktivity

Tento odstavec vychází z (MŠMT, 2002). Dnešní mládež je negativně ohrožena vlivem médií. Velmi rychle roste masová kultura a komerční televize. Jakákoliv fyzická aktivita se pro dnešní mládež stává namáhavou. Velký negativní vliv na rozvoj dětí a mládeže mají filmy a počítačové hry. Ve filmech a počítačových hrách se často objevuje mnoho násilí, které bývá nepotrestáno nebo dokonce odměňováno. Děti si nedokážou uvědomit rozdíl mezi tím, co je a co není reálné. Kvůli tomuto násilí, které je prezentováno v televizi a v počítačových hrách, se děti a mládež chovají agresivně a dochází i k šikanování. Děti nabývají dojmu, že násilí je součástí běžného života.

Pokud však dítě vyrůstá v rodině, kde se mu rodiče věnují a média nejsou tak velkou součástí každého dne, tak to dítěti pomáhá k dobrému rozvoji a dokáže si uvědomit, co je reálné a co není (MŠMT, 2002).

Následující odstavec vychází ze (Saka, 2006). Neustále se urychluje proměna charakteru trávení volného času. Tato rychlá proměna je spojena s technologickým vývojem a s nástupem nových médií. Současné generaci mládeže proměnila volný čas a životní styl nová informační a komunikační technologie: osobní počítač, mobil, internet.

1.14 Vybrané instituce pro volný čas dětí a mládeže

1.14.1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Dle vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání jsou školská zařízení pro zájmové vzdělávání středisko volného času, školní klub a školní družina.

Následující odstavec je z vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Činnost střediska je určena pro děti, žáky a studenty. Dalšími účastníky mohou být také pedagogičtí pracovníci, popřípadě další osoby, bez ohledu na místo jejich trvalého pobytu nebo jiné podmínky.

Činnost střediska se dle vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání.

Dále dle vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání v tomto odstavci může středisko poskytovat odbornou, metodickou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, popřípadě školám a školským zařízením. Středisko má dva typy,

a to dům dětí a mládeže, který uskutečňuje činnost ve více oblastech zájmového vzdělávání, a stanice zájmových činností zaměřená na jednu oblast zájmového vzdělávání. Činnost střediska je zpravidla vykonávána po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání uvádí v tomto odstavci, že činnost klubu je přednostně určena pro žáky druhého stupně základní školy, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Účastníkem může být i žák prvního stupně, který není přijat k pravidelné denní docházce do družiny.

Následující odstavec je z vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Klub poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol. Činnost klubu je vykonávána ve dnech školního vyučování. Klub může činnost vykonávat i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování, a to včetně školních prázdnin.

Činnost družiny je určena, jak uvádí v tomto odstavci vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, přednostně pro žáky prvního stupně základní školy. Do družiny k pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo žáci odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, pokud nejsou přijati k činnosti klubu.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání v odstavci uvádí, že družina poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol. Činnost družiny je vykonávána ve dnech školního vyučování a o školních prázdninách. Po projednání se zřizovatelem může ředitel pozastavit činnost družiny o školních prázdninách. Družina také může vykonávat činnost pro účastníky, nebo účastníky a jejich zákonné zástupce i ve dnech pracovního volna. Zájmové vzdělávání organizuje družina pro účastníky, kteří jsou přihlášení k pravidelné denní docházce.

1.14.2 Jiné volnočasové instituce

Domov mládeže, jak uvádí v tomto odstavci Janiš (2009), především poskytuje ubytování, stravování a kvalifikované výchovné působení. Tato instituce je určena pro studenty středních a vyšších odborných škol. Těmto studentům poskytuje domov mládeže možnost náplně jejich volného času.

Dále Janiš (2009) uvádí, že domov mládeže svoji činnost provozuje během školního roku. Přes letní a jiné prázdniny je provoz domova mládeže přerušen (Janiš, 2009).

Domov mládeže poskytuje možnosti trávení volného času, ale studenti mohou také využít i jiné organizace pro trávení svého volného času, které se nacházejí v dané lokalitě (Janiš, 2009). Nabídka činností domova mládeže by měla zohledňovat spektrum škol, které studenti navštěvují (Janiš, 2009).

Dále Janiš (2009) v tomto odstavci zmiňuje základní umělecké školy. Tento typ volnočasových institucí poskytuje nejen možnosti, jak smysluplně využít volný čas, ale i jakousi přípravu pro studium na dalších uměleckých školách. V základních uměleckých školách existují čtyři obory – hudební, výtvarný, taneční a literárně-dramatický.

Dalšími volnočasovými institucemi, které Janiš (2009) uvádí v následujícím odstavci, jsou různé vzdělávací instituce, které se podílejí na volném čase, a člověk je navštěvuje na základě svého zájmu a dobrovolně. Jsou to například Křesťanské sdružení mladých lidí – YMCA nebo SHM – Salesiánské hnutí mládeže. K volnočasovým institucím se řadí i kina, knihovny nebo muzea.

1.15 Jak trávit volný čas

Tento odstavec vychází z (Táborského, 2004). Ve volném čase během školního roku i o prázdninách se děti a mládež mohou věnovat různým hrám a sportu. Pojmy hra a sport jsou mnohoznačné a mnohdy se překrývají. Hra je znakem lidského konání. Pojem sport původně označoval především hru a zábavu spojenou s pohybem.

Během volného času se děti a mládež mohou zabavit sportovními hrami, jako jsou například házená, basketbal, volejbal nebo fotbal a další sportovní hry (Táborský, 2004).

Neuman (1998) v tomto odstavci uvádí, že hra je svobodné nakládání s časem, který naplňuje. Dále se zmiňuje, že hra je formou chování s jednoduchou strukturou cílů a časovou perspektivou a také, že hra má rysy dobrodružnosti obsažené v objevování i překonávání.

Následující odstavec vychází z (Freemanové, 2009). Dalším typem, jak trávit volný čas, jsou soutěže. Soutěže poskytují vynikající typ univerzálních mimoškolních aktivit pro

nadané, i když nejsou tak vždy vnímány. Jsou přístupné velkému počtu dětí, jednoduché na organizaci a diferenciované tak, aby vyhovovaly jakékoliv úrovni schopností jedinců. Soutěže jsou aktivní stimulací a podněcováním talentů v mnoha oblastech.

Dále Přadka (1999) v tomto odstavci uvádí, že ekologické aktivity jsou také další možností, jak trávit volný čas. Tyto aktivity tvoří zvláštní skupinu v činnostech mladých lidí ve volném čase. Vztah člověka k přírodě a ochraně přírody vznikl daleko dříve. Postupně prodělává svůj světový vývoj a vyúsťuje do různých hnutí a organizovaných činností s dětmi a mládeží, i ve spontánní činnost mládeže.

1.16 Proměna světa dětství, dospívání a charakteristické znaky dnešního dětství

Dle Zimmerové (2001) ve srovnání podmínek života dnešních dětí s podmínkami, ve kterých žili jejich rodiče, nalezneme podstatné rozdíly.

Změny v sociálním a životním prostředí ochudily děti o jejich přirozený pohybový prostor a tím také o mnoho příležitostí pro aktivní, samostatný a tvůrčí vztah k okolí (Zimmerová, 2001, s. 14).

Zimmerová (2001) uvádí v tomto odstavci, že dochází ke ztrátě přírodních pohybových a herních příležitostí, které jsou nahrazovány uměle vytvořenými plochami pro hry, které děti nemohou využívat bez dohledu dospělých.

Ze všedního dne dětí jsou podle Zimmerové (2001) vyčleněny pohybové hry a jsou institucionalizované v organizovaném sportu. Tím vznikají jednoúčelové herny a tělocvičny, které děti vnímají bez jakýchkoli souvislostí (Zimmerová, 2001).

Hračky jsou monofunkční sloužící k jednomu určenému cíli, a děti tak mají malý prostor pro rozvoj kreativity (Zimmerová, 2001).

Úbytek pohybových a herních tradic a věkově různorodých skupin způsobuje, že kultura her není předávána staršími dětmi mladším (Zimmerová, 2001, s. 14).

Podle Zimmerové (2001) narůstá mediální konzum, a tím jsou vytlačovány mnohé aktivity důležité pro rozvoj dětí. Pasivní konzumace převládá nad aktivní činností, a to vede ke ztrátě vlastní tvořivosti (Zimmerová, 2001).

Dle Spousty (1996) má zájmová činnost dětí a mládeže institucionální zabezpečení. Jsou zde instituce, které se zabývají rozvojem zájmů dětí a mládeže, například domy dětí a mládeže nebo střediska volného času (Spousta, 1996).

Janiš (2009) v následujícím odstavci uvádí, že jednotlivé instituce slouží k trávení volného času dětí a mládeže. Tím poskytují rodičům alespoň nějakou jistotu odborného vedení dětí v době, kdy se jim rodiče nemohou věnovat. Pracovníci v těchto institucích mohou ovlivnit více dětí najednou ve směru žádoucího rozvoje a ve prospěch společnosti. Instituce zároveň dětem a mládeži poskytují pocit bezpečí a ochrany, kdy se je snaží chránit před negativními vlivy prostředí, které by mohlo špatně ovlivnit jejich příznivý vývoj.

1.17 Účastníci volnočasových činností a jejich rozdělení podle věku

Hájek et al. (2011) uvádí, že děti a mládež své volnočasové činnosti realizují sami nebo se zúčastňují těch činností, které jim s jejich spoluúčastí realizují dospělí.

Následující odstavec vychází z (Hájka et al., 2011). Na základě různorodosti obsahu a realizačních způsobů volnočasových činností se jedinec stává nejen divákem a posluchačem, ale také aktivním realizátorem, organizátorem a spoluvůrcem. Během tohoto procesu si jedinec rozšiřuje svůj okruh znalostí, dovedností a zážitků, a tím rozvíjí své osobnostní možnosti a zvyšuje četnost, intenzitu a vliv mezilidských kontaktů, které vznikají v průběhu těchto činností. Díky své účasti při volnočasových aktivitách se jedinec učí sám rozhodovat, a takto spoluvytváří prostředí svého současného života a cestu jeho dalšího vývoje.

V předškolním věku, jak uvádí Matějček (2007) v tomto odstavci, většina dětí po společnosti druhých dětí vyloženě touží. Jsou šťastné, když si jich druhé děti všimnou, když je vezmou do hry a mohou se před nimi samy trochu předvést a vytáhnout. Nejvíce jsou šťastné, když si můžou svoji kamarádku či kamaráda přivést domů a ukázat je svým rodičům.

V předškolním věku, dle Matějčka (2007) v tomto odstavci, je mateřská škola velmi důležitá, protože se tu dětem rozvíjí mnohé důležité vlastnosti. Jde především o schopnost spolupráce. Nejprve jde o spolupráci jen ve hře, a třeba krátkodobou, ale postupně se spolupráce vyvíjí, až jsou z toho společná díla.

Školní věk se, podle Matějčka (2007) v následujícím odstavci, rozděluje na tři časové úseky. Mladší školní věk zahrnuje přibližně první dva roky školní docházky. Střední školní věk zahrnuje přibližně období od osmi do dvanácti let. Starší školní věk se kryje

s obdobím puberty a stýká se s věkem mladistvým, který zahrnuje dobu přibližně od patnácti do dvaceti let.

O prázdninách, jak uvádí Matějček (2007) v tomto odstavci, se také děti a mládež mohou věnovat učení, ale neznamená to, že by si měli opakovat školní látku nebo něco dohánět. Prázdniny jsou dobou velkého množství volného času, kdy se děti a mládež učí a rozvíjejí své znalosti jiným způsobem než učením se z učebnic. Děti volí činnosti zajímavé, radostné a odpočinkové. Během volného času o prázdninách je více času na sport, ruční práce, hry v přírodě, výlety na hrady a zámky, na navazování nových společenských vztahů, pro tvořivou práci a čas na zábavu.

Výzkumná část

2 Cíle a hypotézy výzkumné části

Za cíle bakalářské práce jsem si zvolila následující dva cíle. Prvním cílem je retrospektivní komparace volnočasových aktivit u studentů vysokých škol. Retrospektivní komparace se zaměřuje na zpětné ohlédnutí do minulosti a porovnání toho, jak studenti trávili volný čas v době povinné školní docházky a jak jej tráví dnes. Druhý cíle je zaměřen na specifikování aktivních a pasivních volnočasových aktivit u studentů v průběhu jejich školní docházky: Cílem bakalářské práce bylo zjistit vývoj volnočasových aktivit u studentů vysokých škol.

K cílům bakalářské práce jsem si zvolila následující hypotézy:

Hypotéza č. 1

Studenti vysokých škol tráví svůj volný čas především aktivně.

Hypotéza č. 2

Zájem o aktivní volnočasové aktivity u studentů vysokých škol, byl během jejich povinné školní docházky, větší než dnes.

2.1 Operacionalizace pojmů

Student je posluchač vysoké školy. (Červená et al., 2005). Pro bakalářskou práci to jsou studenti Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Volný čas je doba, kdy si můžeme svobodně vybrat své činnosti, které děláme dobrovolně a přináší nám pocit uvolnění a uspokojení (Pávková, 2002). Volný čas je opakem doby nutné práce a povinností (Pávková, 2002). Do volného času zahrnujeme rekreaci nebo odpočinek, což je volný čas strávený pasivně a zájmové činnosti, zábavu nebo dobrovolnou činnost, což je volný čas strávený aktivně (Pávková, 2002).

Aktivita je zaměřena na uspokojování potřeb, je ovlivněna vnitřními fyziologickými mechanismy a podněty z vnějšího prostředí (Průcha, Veteška, 2012). Je rozlišována aktivita ovlivnitelná a neovlivnitelná vůlí, uvědomovaná a neuvědomovaná (Průcha, Veteška, 2012). Nejčastější aktivita člověka je práce, hra, učení aj. (Průcha, Veteška, 2012). Volnočasové aktivity souvisí s pojmem volný čas, což je čas, se kterým si může člověk nakládat podle svého uvážení na základě svých zájmů (Průcha 2003).

Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů).

3 Metodika

Metodický postup pro výzkumnou část práce bude založen na kvantitativním výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření u studentek a studentů ze Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Data budou analyzována a statisticky zpracována v rámci třídění prvního a druhého stupně při využití adekvátních statistických metod.

Kvantitativní výzkum provedený dotazníkovým šetřením jsem si zvolila z důvodu dostupného získání adekvátních dat. Vybrané respondenty jsem si vybrala kvůli rychlé zpětné vazbě.

Kvantitativní přístup předpokládá, že objekty, které jsou předmětem zkoumání, jsou svým způsobem měřitelné, či nějak tříditelné nebo uspořadatelné (Reichel, 2009). Informace o objektech získáváme v kvantifikovatelné a formálně porovnatelné podobě (Reichel, 2009). Potom dochází k analýze statistickými metodami s cílem ověřit platnost představ (Reichel, 2009).

Dotazník je standardizovaný výzkumný nástroj, kterým se provádí dotazníkové šetření (Sedláková, 2014). O dotazníkovém šetření mluvíme v případě, že arch s otázkami vyplňuje respondent sám (Sedláková, 2014). Vybraní respondenti v dotazníku vyjadřují své názory, postoje a pocity k danému tématu (Sedláková, 2014). Dotazníkové šetření zachycuje lidské postoje, mínění, názory, víry, znalosti, domněnky, vzpomínky, popřípadě projekce budoucího jednání (Sedláková, 2014). Výhodou dotazníkového šetření je schopnost poskytování dat z velkého souboru, který může být značně rozsáhlý (Sedláková, 2014).

Dotazník byl tvořen základními otázkami tak, abych se přesně dozvěděla podstatné informace ke svému výzkumu. V dotazníku jsem uvedla 3 typy otázek (uzavřené, otevřené a specifické typy otázek):

- Uzavřené otázky – respondent bude vybírat z již uvedených odpovědí
- Otevřené otázky – respondent vypíše svoji odpověď slovy
- Specifické otázky – respondent vybere několik možností z uvedených odpovědí

Vyplňování dotazníku bylo zcela anonymní. Dotazník obsahoval celkem 15 otázek, z toho byla 1 otázka otevřená, 3 otázky uzavřené a 11 specifických otázek. Dotazník měl jednu podobu, která byla umístěna na sociální síti facebook. Dotazníkové šetření probíhalo dva měsíce, konkrétně v měsíci lednu a únoru 2017.

3.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvoří studenti ze Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Pro výzkum do bakalářské práce jsem zvolila elektronickou formu dotazníku. Odkaz na internetovou stránku mého dotazníku jsem umístila na sociální stránku facebook. Konkrétně jsem odkaz na dotazník umístila na veřejnou skupinu Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích a na uzavřenou skupinu Kolej K5. Od studentů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích se mi vrátilo celkem 92 dotazníků. Všechny 92 dotazníků bylo možné použít pro výzkumnou část bakalářské práce. Vyplněné dotazníky jsou archivovány na internetové stránce www.surveymonkey.com

3.2 Zpracování dat pomocí statistických programů

Získaná data jsem zpracovávala pomocí statistického programu IBM SPSS Statistics pro podrobnější ověření stanovených hypotéz. V této části byly použity statistické metody a testy, které pomohly vyvrátit či potvrdit dané hypotézy. Použité testy a metody jsou popsány dále.

3.2.1 Kontingenční tabulky

Tento odstavec vychází z (Hendla, 2004). Ve statistice se kontingenční tabulky využívají k přehledné vizualizaci dvou a více znaků. Základním principem kontingenčních tabulek je, že řádky tabulky odpovídají možným hodnotám prvního znaku a sloupce pak hodnotám znaku druhého. V jednotlivých buňkách kontingenčních tabulek je potom zařazen počet případů, kdy měl znak první hodnotu odpovídající příslušnému řádku a zároveň druhý znak hodnotu odpovídající příslušnému sloupci. Jednotlivé součty a mezisoučty všech hodnot v každém řádku, resp. sloupci nesou informaci o počtu výskytů jevů, při nichž nabyl první (resp. druhý znak) příslušné hodnoty bez ohledu na hodnotu druhého (resp. prvního) znaku. Kontingenční tabulky se používají pro účinnou analýzu a třídění velkého množství dat. Slouží k vytváření přehledů z rozsáhlých databází, přičemž jednotlivé hodnoty shrnují do vybraných kategorií ve sloupcích a řádcích.

Kromě popisu četnosti byly v této práci využity kontingenční tabulky i k testování vztahů mezi jednotlivými znaky.

Kontingenční tabulky umožňují testování různých statistických hypotéz, mezi nejčastější z nich patří právě hypotéza o nezávislosti znaků, hypotéza o shodnosti struktury a hypotéza o symetrii vztahů (Hendl, 2004).

3.2.2 Exaktní testy

Následující odstavec vychází z (Mehta, Patela, 2015). Exaktními testy je nazýván statistický balíček metod pro analyzování kontinuálních nebo kategoriálních dat exaktními metodami. Cílem exaktních testů je stanovovat spolehlivé a přesné výsledky i přesto, že vzorek dat je příliš řídký, není jich dostatek nebo jsou nesymetrická či silně vázaná. Z tohoto důvodu byly použity v této bakalářské práci. S pomocí exaktních testů bylo možno ověřovat stanovené hypotézy na odpovídající úrovni.

3.2.3 Fisherův exaktní test

Často používaným exaktním testem je Fisherův exaktní test (Mehta, Patel, 2015). Je to neparametrický test hypotézy o rozložení, ve kterém se testuje shoda teoretického rozložení se skutečným (Mehta, Patel, 2015). Tento test se používá v situacích, kdy ve čtyřpolní tabulce četností není možné aplikovat chí-kvadrát test vzhledem k tomu, že v některé z buněk je četnost příliš nízká (Mehta, Patel, 2015).

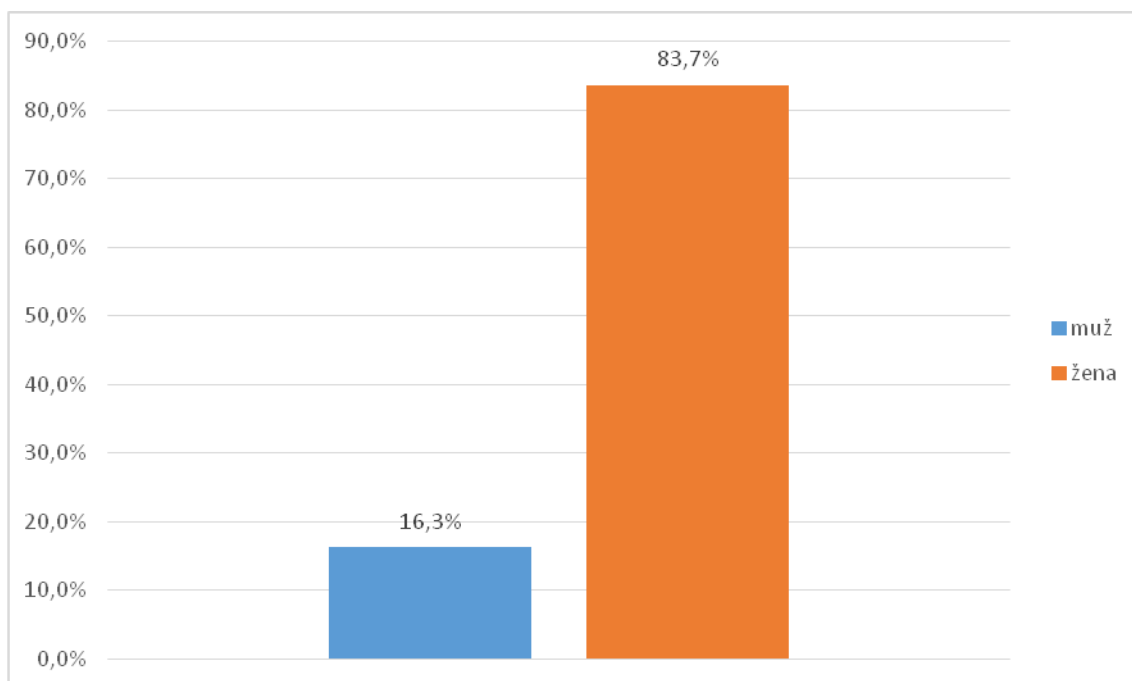
4 Výsledky

Výsledky dotazníkového šetření jsou rozepsány v následujících grafech. Jednotlivé grafy znázorňují procentuální zastoupení odpovědí na konkrétní otázky. Otázky jsou zaměřené na retrospektivní vývoj volnočasových aktivit vysokoškolských studentů.

4.1 Výsledky dotazníkového šetření

V grafu č. 1 je znázorněno procentuální zastoupení respondentů podle pohlaví. Mužů odpovědělo 15, procentuálně vyjádřeno 16,3 % a žen odpovědělo 77, procentuálně vyjádřeno 83,7 %.

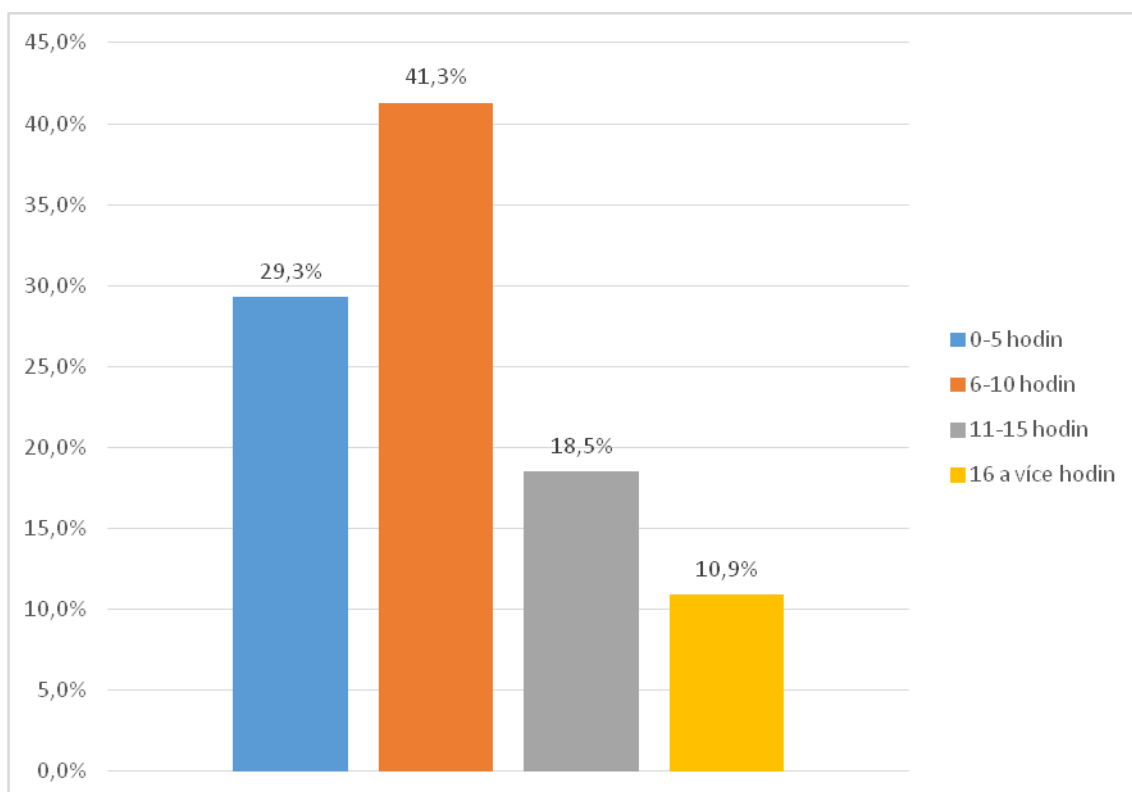
Graf 1: Rozložení zkoumaného souboru podle pohlaví (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 2 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku „Kolik hodin týdně v průměru věnuješ volnočasovým aktivitám?“ K otázce 0-5 hodin se vyjádřilo 27 respondentů, v procentech vyjádřeno 29,3 %. Na otázku 6-10 hodin odpovědělo 38 respondentů, v procentech vyjádřeno 41,3 %. K otázce 11-15 hodin se vyjádřilo 17 respondentů, v procentech vyjádřeno 18,5 %. Na otázku 16 a více hodin odpovědělo 10 respondentů, v procentech vyjádřeno 10,9 %.

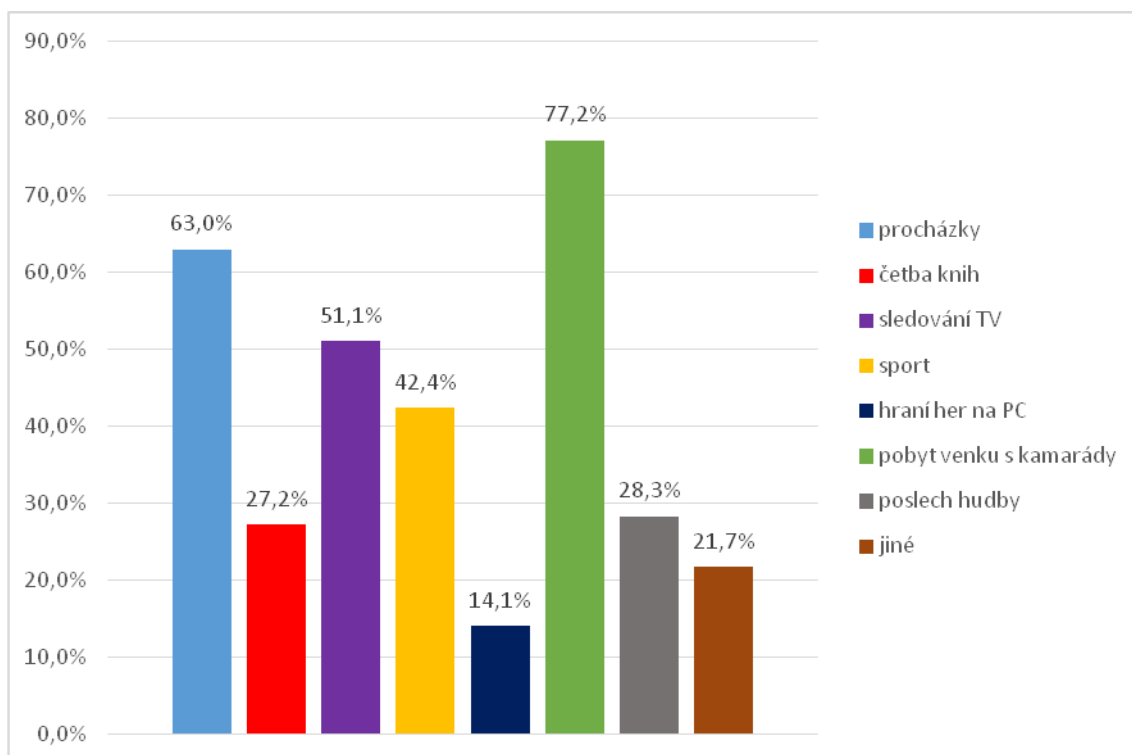
Graf 2: Názory respondentů na otázku „Kolik hodin týdně v průměru věnuješ volnočasovým aktivitám?“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

V grafu č. 3 jsou znázorněny odpovědi respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas v předškolním věku?*“ Největší zastoupení má odpověď pobyt venku s kamarády, kdy odpovědělo 71 respondentů, procentuálně vyjádřeno 77,2 %. Druhou nejčastější odpověď procházky zvolilo 58 respondentů, v procentech vyjádřeno 63,0 %. Třetí nejčastější odpověď sledování TV zvolilo 47 respondentů, v procentech vyjádřeno 51,1 %. K další odpovědi sport se vyjádřilo 39 respondentů, v procentech vyjádřeno 42,4 %. Odpověď poslech hudby zvolilo 26 respondentů, v procentech vyjádřeno 28,3 %. Odpověď četbu knih zvolilo 25 respondentů, v procentech vyjádřeno 27,2 %. Odpověď jiné zvolilo 20 respondentů, v procentech vyjádřeno 21,7 %. Nejmenší zastoupení má odpověď hraní her na PC, kterou zvolilo 13 respondentů, v procentech vyjádřeno 14,1 %.

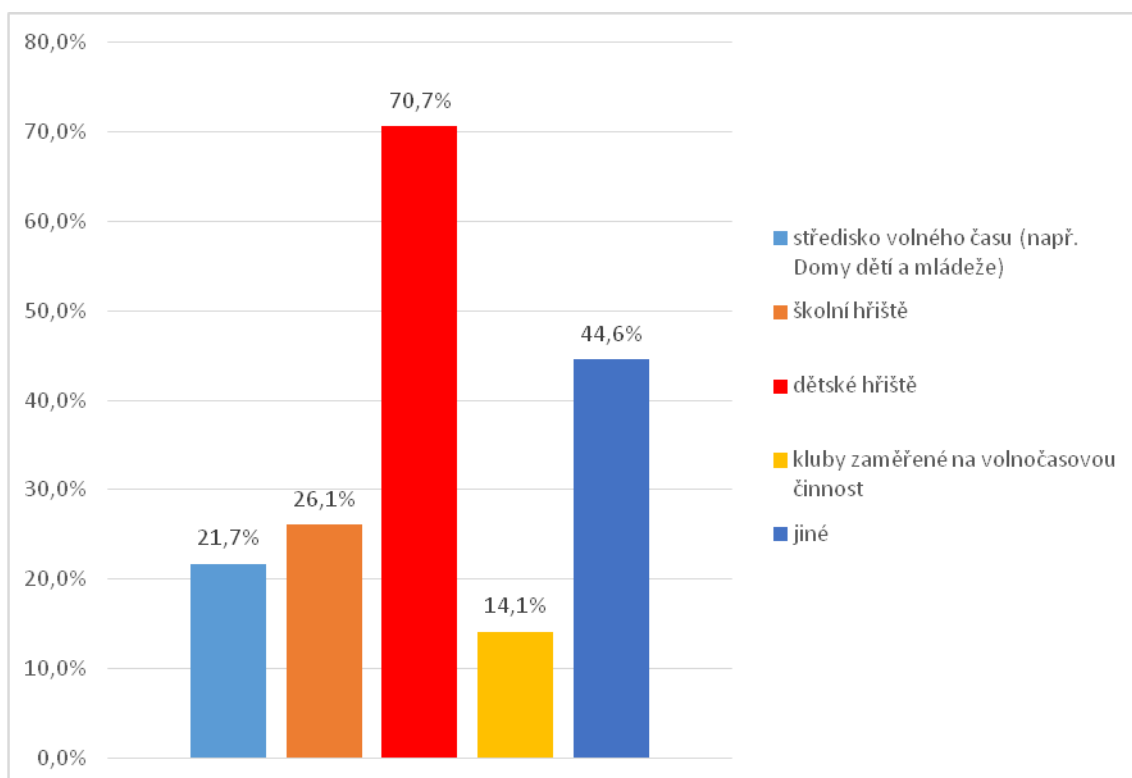
Graf 3: Názory respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas v předškolním věku?*“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 4 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (předškolní věk)?*“. Největší zastoupení má odpověď dětské hřiště, na kterou odpovědělo 65 respondentů, v procentech vyjádřeno 70,7 %. Druhou nejčastější odpověď jiné zvolilo 41 respondentů, v procentech vyjádřeno 44,6 %. Další odpověď školní hřiště zvolilo 24 respondentů, v procentech vyjádřeno 26,1 %. Odpověď středisko volného času (např. Domy dětí a mládeže) zvolilo 20 respondentů, v procentech vyjádřeno 21,7 %. Nejmenší zastoupení má odpověď kluby zaměřené na volnočasovou činnost, kterou zvolilo 13 respondentů, v procentech vyjádřeno 14,1 %.

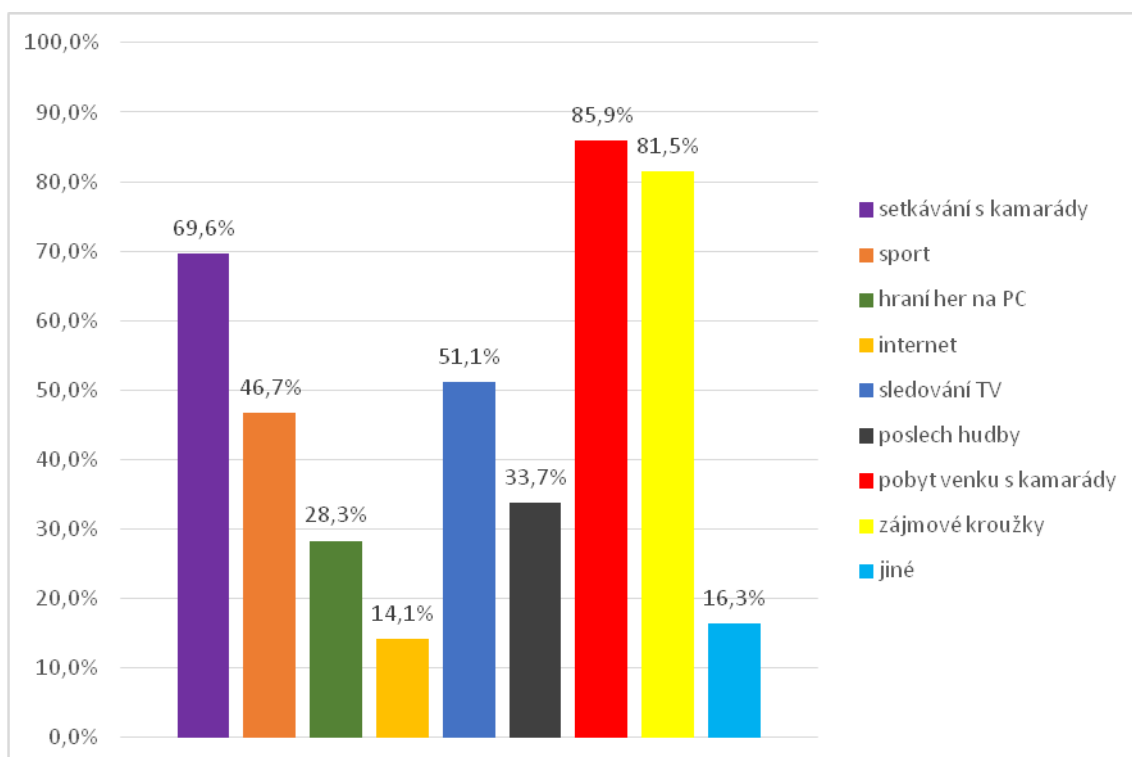
Graf 4: Názory respondentů na otázku „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (předškolní věk)?*“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

V grafu č. 5 jsou znázorněny odpovědi na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (1. stupeň ZŠ)?*“. Nejčastější zastoupení má odpověď pobyt venku s kamarády, kterou zvolilo 79 respondentů, v procentech vyjádřeno 85,9 %. Druhou nejčastější odpověď zájmové kroužky zvolilo 75 respondentů, v procentech vyjádřeno 81,5 %. Třetí nejčastější odpověď setkávání s kamarády zvolilo 64 respondentů, v procentech vyjádřeno 69,6 %. Další odpověď sledování TV zvolilo 47 respondentů, v procentech vyjádřeno 51,1 %. Odpověď sport zvolilo 43 respondentů, v procentech vyjádřeno 46,7 %. Odpověď poslech hudby zvolilo 31 respondentů, v procentech vyjádřeno 33,7 %. Další odpověď hraní her na PC zvolilo 26 respondentů, v procentech vyjádřeno 28,3 %. Odpověď jiné zvolilo 15 respondentů, v procentech vyjádřeno 16,3 %. Nejmenší zastoupení má odpověď internet, kterou zvolilo 13 respondentů, v procentech vyjádřeno 14,1 %.

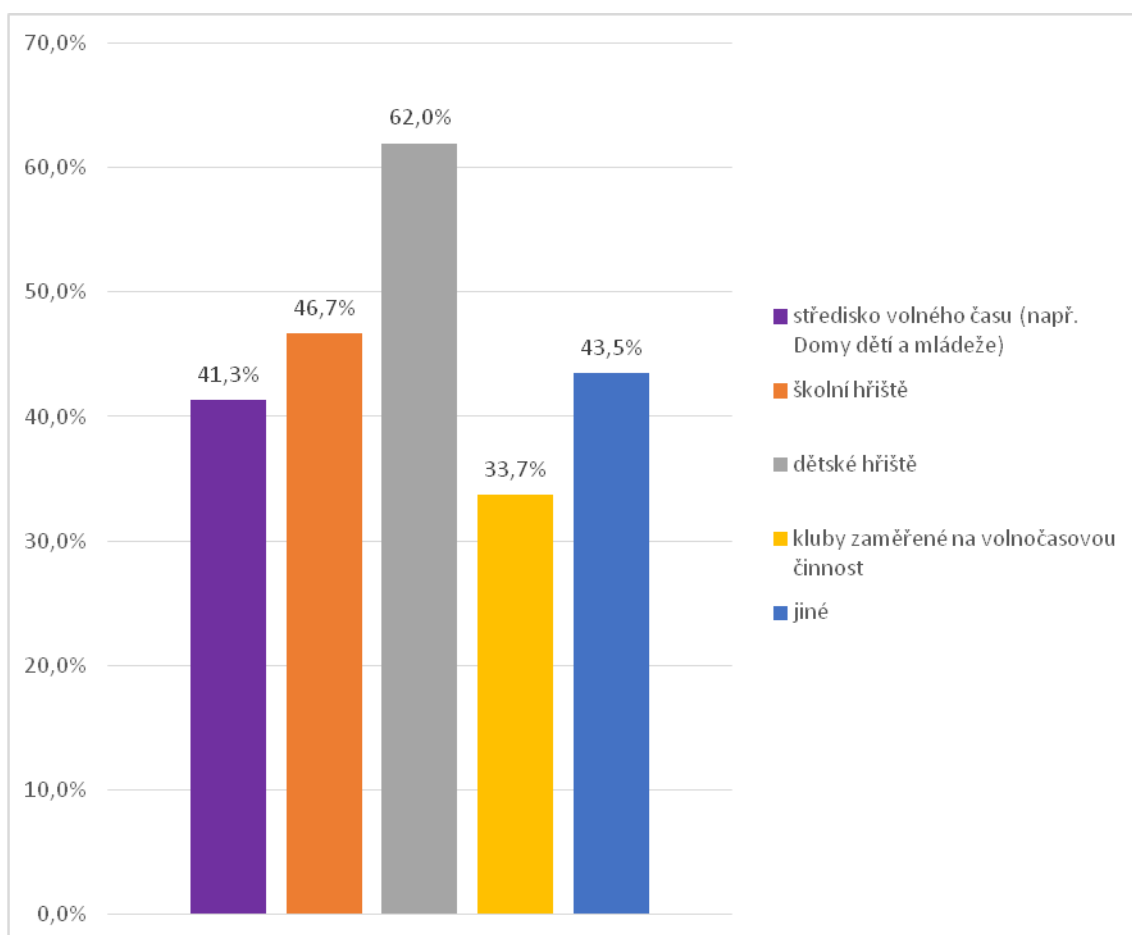
Graf 5: Názory respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (1. stupeň ZŠ)?*“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

V grafu č. 6 jsou znázorněny odpovědi respondentů na otázku „Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (1. stupeň ZŠ)?“ Nejčastější zastoupení má odpověď dětské hřiště, kterou zvolilo 57 respondentů, v procentech vyjádřeno 62,0 %. Druhou nejčastější odpověď školní hřiště zvolilo 43 respondentů, v procentech vyjádřeno 46,7 %. Třetí nejčastější odpověď jiné zvolilo 40 respondentů, v procentech vyjádřeno 43,5 %. Další odpověď středisko volného času (např. Domy dětí a mládeže) zvolilo 38 respondentů, v procentech vyjádřeno 41,3 %. Nejmenší zastoupení má odpověď kluby zaměřené na volnočasovou činnost, kterou zvolilo 31 respondentů, v procentech vyjádřeno 33,7 %.

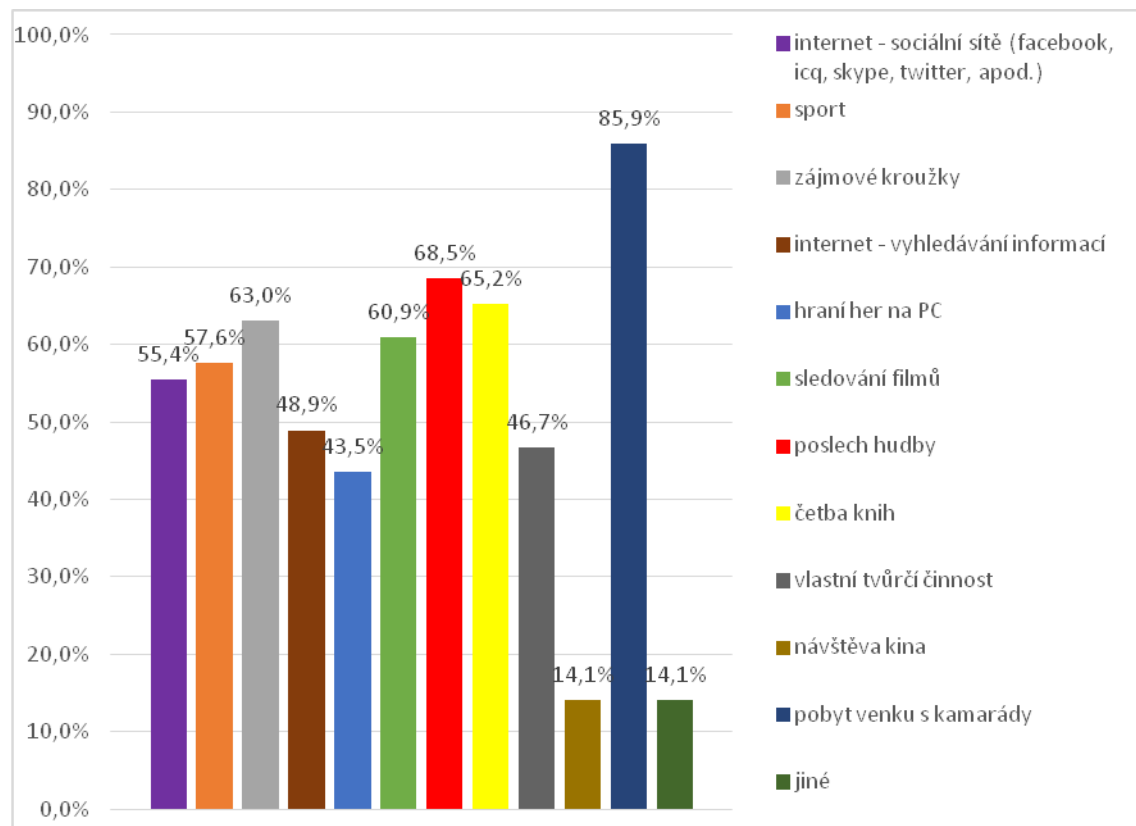
Graf 6: Názory respondentů na otázku „Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (1. stupeň ZŠ)?“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 7 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (2. stupeň ZŠ)?*“ Nejčastější zastoupení má odpověď pobyt venku s kamarády, kterou zvolilo 79 respondentů, v procentech vyjádřeno 85,9 %. Druhou nejčastější odpověď poslech hudby zvolilo 63 respondentů, v procentech vyjádřeno 68,5 %. Třetí nejčastější odpověď četba knih zvolilo 60 respondentů, v procentech vyjádřeno 65,2 %. Další odpověď zájmové kroužky zvolilo 58 respondentů, v procentech vyjádřeno 63,0 %. Odpověď sledování filmů zvolilo 56 respondentů, v procentech vyjádřeno 60,9 %. Odpověď sport zvolilo 53 respondentů, v procentech vyjádřeno 57,6 %. Odpověď internet – sociální sítě (facebook, icq, skype, twitter apod.) zvolilo 51 respondentů, v procentech vyjádřeno 55,4 %. Odpověď internet – vyhledávání informací zvolilo 45 respondentů, v procentech vyjádřeno 48,9 %. Odpověď vlastní tvůrčí činnost zvolilo 43 respondentů, v procentech vyjádřeno 46,7 %. Odpověď hraní her na PC zvolilo 40 respondentů, v procentech vyjádřeno 43,5 %. Nejmenší zastoupení měla odpověď návštěva kina, kterou si zvolilo 13 respondentů, v procentech vyjádřeno 14,1 % a odpověď jiné, kterou si zvolilo také 13 respondentů, v procentech vyjádřeno 14,1 %.

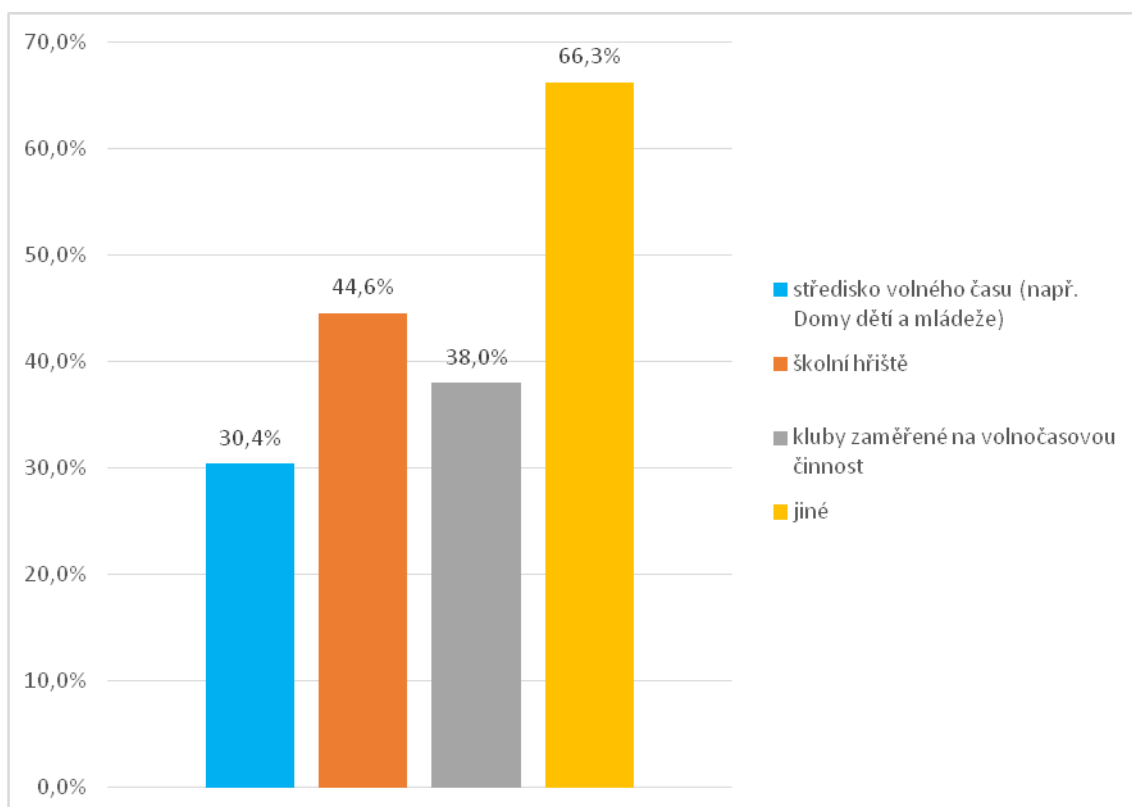
Graf 7: Názory respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (2. stupeň ZŠ)?*“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 8 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (2. stupeň ZŠ)?*“. Nejčastější zastoupení má odpověď jiné, kterou zvolilo 61 respondentů, v procentech vyjádřeno 66,3 %. Druhou nejčastější odpovědí bylo školní hřiště, kterou si zvolilo 41 respondentů, v procentech vyjádřeno 44,6 %. Třetí nejčastější odpovědi byly kluby zaměřené na volnočasovou činnost, kterou si zvolilo 35 respondentů, v procentech vyjádřeno 38,0 %. Nejmenší zastoupení má odpověď středisko volného času (např. Domy dětí a mládeže), kterou si zvolilo 28 respondentů, v procentech vyjádřeno 30,4 %.

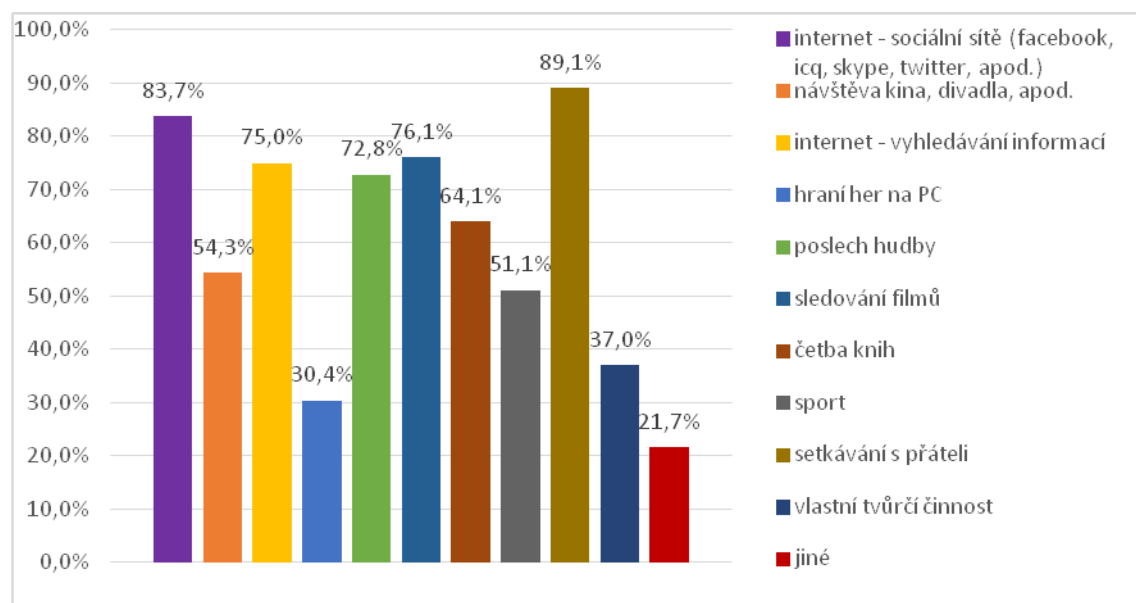
Graf 8: Názory respondentů na otázku „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (2. stupeň ZŠ)?*“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

V grafu č. 9 jsou znázorněny odpovědi respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (střední škola)?*“. Nejčastější zastoupení má odpověď setkávání s přáteli, kterou si zvolilo 82 respondentů, v procentech vyjádřeno 89,1 %. Druhou nejčastější odpovědí byl internet – sociální sítě (facebook, icq, skype, twitter apod.), kterou si zvolilo 77 respondentů, v procentech vyjádřeno 83,7 %. Třetí nejčastější odpovědí bylo sledování filmů, kterou si zvolilo 70 respondentů, v procentech vyjádřeno 76,1 %. Další odpověď internet – vyhledávání informací si zvolilo 69 respondentů, v procentech vyjádřeno 75,0 %. Odpověď poslech hudby si zvolilo 67 respondentů, v procentech vyjádřeno 72,8 %. Odpověď četba knih si zvolilo 59 respondentů, v procentech vyjádřeno 64,1 %. Odpověď návštěva kina, divadla apod. si zvolilo 50 respondentů, v procentech vyjádřeno 54,3 %. Další odpověď sport si zvolilo 47 respondentů, v procentech vyjádřeno 51,1 %. Odpověď vlastní tvůrčí činnost si zvolilo 34 respondentů, v procentech vyjádřeno 37,0 %. Nejmenší zastoupení má odpověď jiné, kterou si zvolilo 20 respondentů, v procentech vyjádřeno 21,7 %.

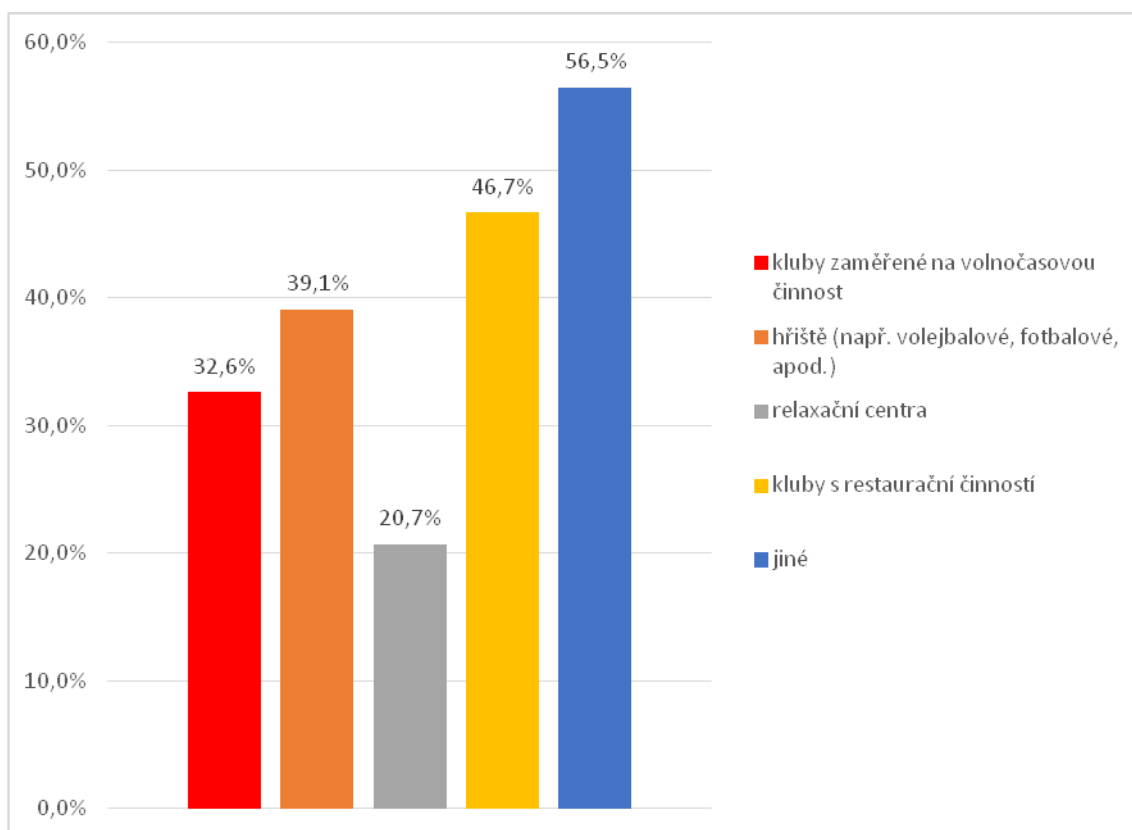
Graf 9: Názory respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (střední škola)?*“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 10 znázorňuje odpovědi na otázku „Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (střední škola)?“ Nejčastější zastoupení má odpověď jiné, kterou si vybralo 52 respondentů, v procentech vyjádřeno 56,5 %. Další odpověď kluby s restaurační činností si zvolilo 43 respondentů, v procentech vyjádřeno 46,7 %. Odpověď hřiště (např. volejbalové, fotbalové apod.) si zvolilo 36 respondentů, v procentech vyjádřeno 39,1 %. Odpověď kluby zaměřené na volnočasovou činnost si zvolilo 30 respondentů, v procentech vyjádřeno 32,6 %. Nejmenší zastoupení má odpověď relaxační centra, kterou si zvolilo 19 respondentů, v procentech vyjádřeno 20,7 %.

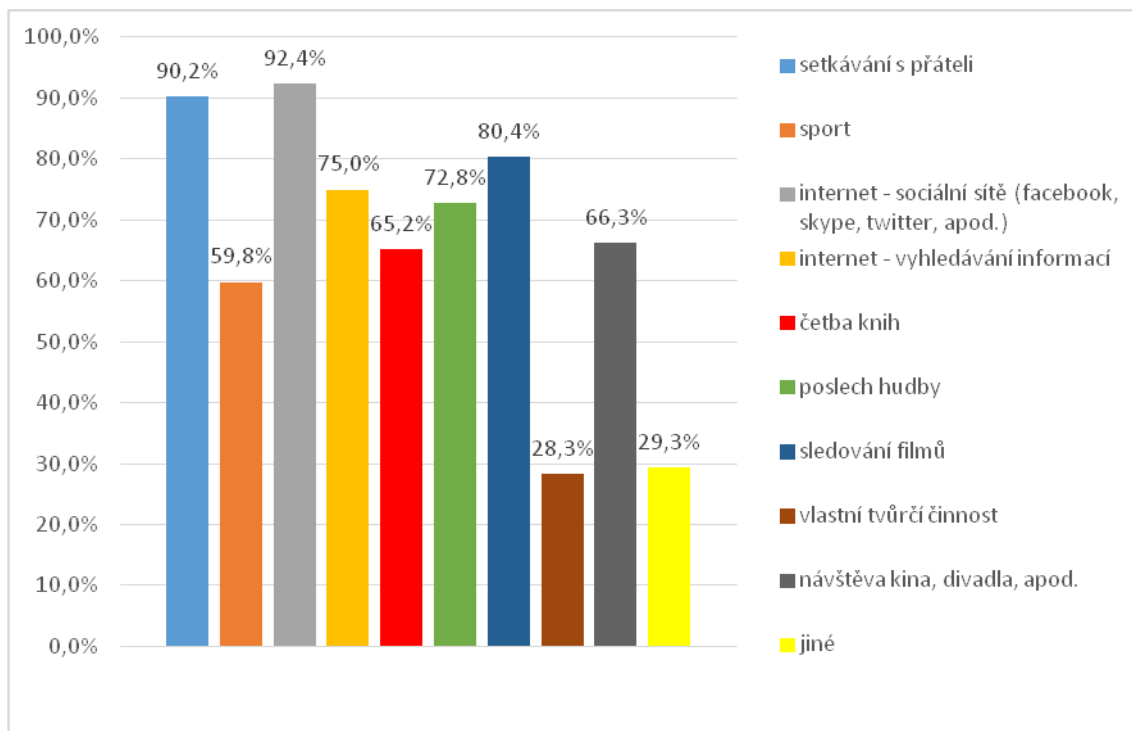
Graf 10: Názory respondentů na otázku „Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (střední škola)?“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 11 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (vysoká škola)?*“. Nejčastější zastoupení má odpověď internet – sociální sítě (facebook, skype, twitter, apod.), kterou si zvolilo 85 respondentů, v procentech vyjádřeno 92,4 %. Další odpověď setkávání s přáteli si zvolilo 83 respondentů, v procentech vyjádřeno 90,2 %. Odpověď sledování filmů si zvolilo 74 respondentů, v procentech vyjádřeno 80,4 %. Odpověď internet – vyhledávání informací si zvolilo 69 respondentů, v procentech vyjádřeno 75,0 %. Odpověď poslech hudby si zvolilo 67 respondentů, v procentech vyjádřeno 72,8 %. Odpověď návštěva kina, divadla apod. si zvolilo 61 respondentů, v procentech vyjádřeno 66,3 %. Odpověď četba knih si zvolilo 60 respondentů, v procentech vyjádřeno 65,2 %. Odpověď sport si zvolilo 55 respondentů, v procentech vyjádřeno 59,8 %. Odpověď jiné si zvolilo 27 respondentů, v procentech vyjádřeno 29,3 %. Nejmenší zastoupení má odpověď vlastní tvůrčí činnost, kterou si zvolilo 26 respondentů, v procentech vyjádřeno 28,3 %.

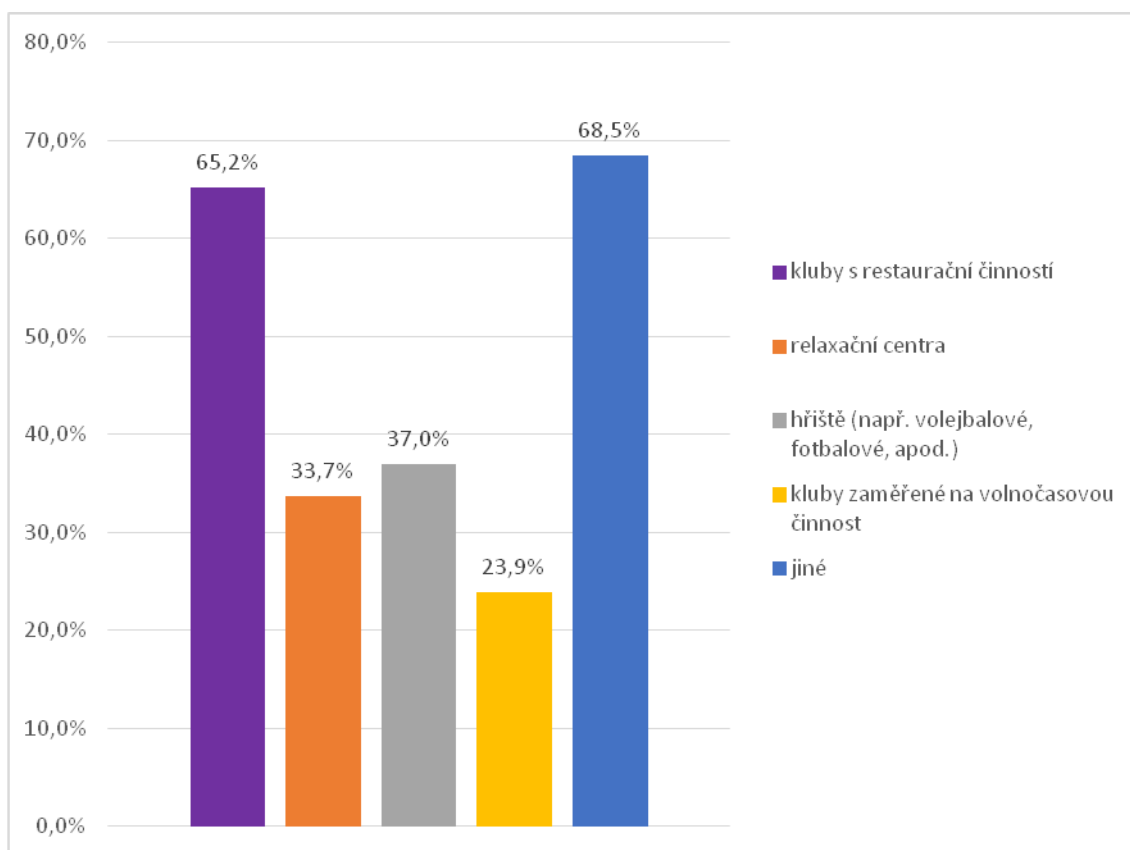
Graf 11: Názory respondentů na otázku „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (vysoká škola)?*“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 12 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku „Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (vysoká škola)?“ Nejčastější zastoupení má odpověď jiné, kterou si zvolilo 63 respondentů, v procentech vyjádřeno 68,5 %. Další odpověď kluby s restaurační činností si zvolilo 60 respondentů, v procentech vyjádřeno 65,2 %. Odpověď hřiště (např. volejbalové, fotbalové apod.) si zvolilo 34 respondentů, v procentech vyjádřeno 37,0 %. Odpověď relaxační centra si zvolilo 31 respondentů, v procentech vyjádřeno 33,7 %. Nejmenší zastoupení má odpověď kluby zaměřené na volnočasovou činnost, kterou si zvolilo 22 respondentů, v procentech vyjádřeno 23,9 %.

Graf 12: Názory respondentů na otázku „Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (vysoká škola)?“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

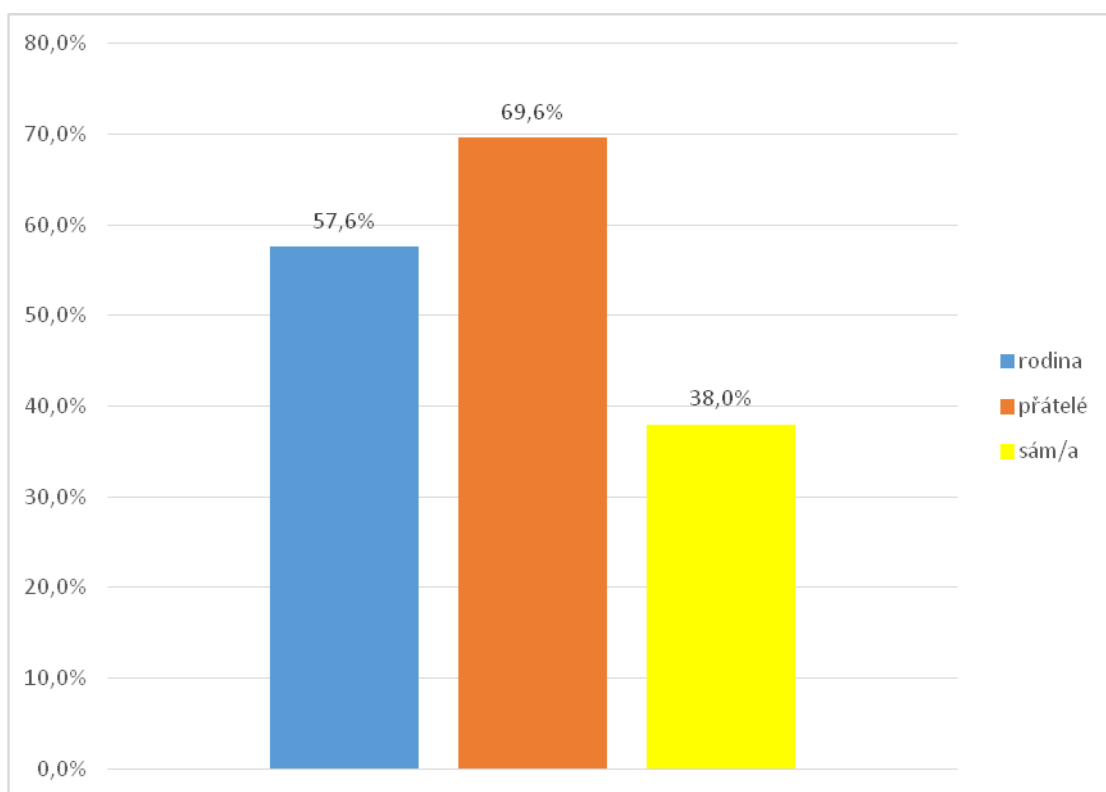
Otevřená otázka č. 13

K otázce č. 13 „*Jak ses dostal/a ke své oblíbené volnočasové aktivitě?*“ se vyjádřilo celkem 92 respondentů.

Z toho odpovědělo 46 dotázaných, že se ke své oblíbené volnočasové aktivitě dostalo přes rodinu a přátele. Dalších 9 dotázaných odpovědělo, že se k volnočasové aktivitě dostalo ve škole. U této odpovědi respondenti zmínili především tělesnou výchovu, četbu, volitelný předmět, plavání a základní uměleckou školu. Dále 6 respondentů odpovědělo, že k volnočasové aktivitě se dostalo přes sport. V těchto 6 odpovědích dotázaní zmiňovali plavání, balet, fotbal anebo jízdu na koni. Dalších 6 dotázaných se k volnočasové aktivitě dostalo díky vlastnímu zájmu. Dále 5 osob k této otázce napsalo nevím. Čtyři respondenti na tuto otázku odpověděli, že se ke své oblíbené volnočasové aktivitě dostali náhodně. Tři osoby napsaly k této otázce odpověď internet. Další 3 osoby odpověděly, že se k volnočasové aktivitě dostaly díky četbě knih. Dva dotázaní k této otázce napsali odpověď hudba, ke které mají kladný vztah, a že hudba má relaxační účinky. Dále 4 respondenti odpověděli, že se ke své volnočasové aktivitě dostali přes život na vesnici, práci, domácí mazlíčky a vlastní tvůrčí činnost. Čtyři dotázaní se k této otázce nevyjádřili.

V grafu č. 14 jsou znázorněny odpovědi respondentů na otázku „S kým trávíš nejvíce volného času?“ Nejčastější zastoupení má odpověď přátelé, kterou si zvolilo 64 respondentů, v procentech vyjádřeno 69,6 %. Odpověď rodina si zvolilo 53 respondentů, v procentech vyjádřeno 57,6 %. Nejmenší zastoupení je u odpovědi sám/a, kterou si zvolilo 35 respondentů, v procentech vyjádřeno 38,0 %.

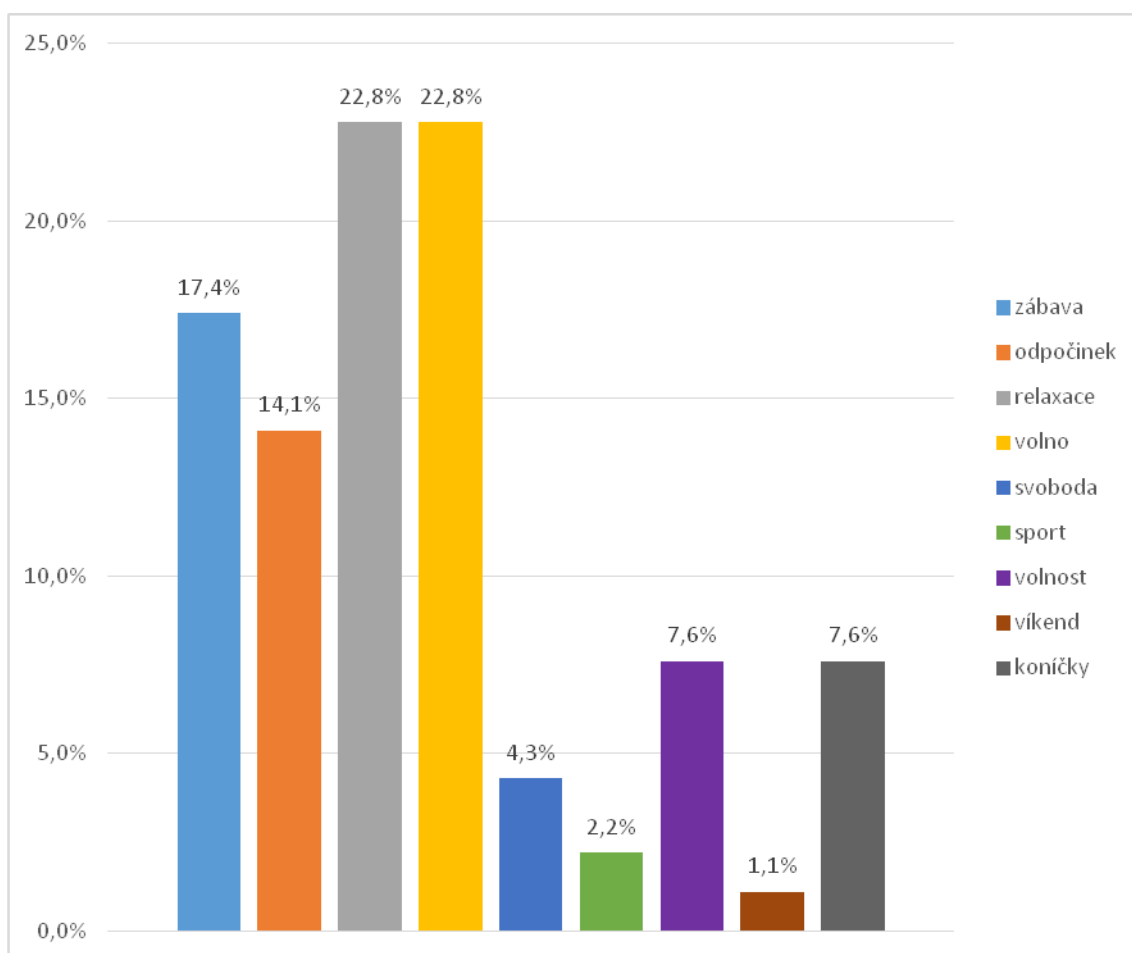
Graf 14: Názory respondentů na otázku „S kým trávíš nejvíce volného času?“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 15 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku „Co si představíš pod pojmem volný čas (vyberte jedno slovo).“ Největší zastoupení mají odpovědi relaxace a volno procentuálně zastoupené 22,8 %, každou odpověď si zvolilo 21 respondentů. Další odpověď zábava si zvolilo 16 respondentů, v procentech vyjádřeno 17,4 %. Odpověď odpočinek si zvolilo 13 respondentů, v procentech vyjádřeno 14,1 %. Další dvě odpovědi volnost a koníčky procentuálně zastoupené 7,6 %, každou odpověď si zvolilo 7 respondentů. Odpověď svoboda si zvolili 4 respondenti, v procentech vyjádřeno 4,3 %. Odpověď sport si zvolili 2 respondenti, v procentech vyjádřeno 2,2 %. Odpověď víkend si zvolil 1 respondent, v procentech vyjádřeno 1,1 %.

Graf 15: Názory respondentů na otázku „Co si představíš pod pojmem volný čas (vyberte jedno slovo).“ (povinná otázka pro všechny respondenty) (%)

Zdroj: vlastní výzkum

4.2 Statistické vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1

Studenti vysokých škol tráví svůj volný čas především aktivně.

Tab. 1 Vysoká škola

ot1*\$vysoka_škola Crosstabulation								
			místa vysoká škola ^a					
			kluby s restaurační činností	relaxační centra	hřiště	kluby zaměřené na volnočasovou činnost	jiné	Total
pohlaví	muž	Count	11	3	5	1	5	25
		% of Total	6,7%	1,8%	3,1%	0,6%	3,1%	15,3%
	žena	Count	49	28	19	11	31	138
		% of Total	30,1%	17,2%	11,7%	6,7%	19,0%	84,7%
Total		Count	60	31	24	12	36	163
		% of Total	36,8%	19,0%	14,7%	7,4%	22,1%	100,0%

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Zdroj: vlastní výpočty

p-value z exaktního testu je 0,67, tj. neexistuje statisticky významná závislost míst trávení volného času na vysoké škole podle pohlaví. Existuje však statisticky významná závislost mezi aktivním trávením volného času a pasivním trávením volného času. Z tabulky výše nevyplývá, že studenti tráví svůj volný čas především aktivně. Hypotéza č. 1 se nepotvrdila.

Hypotéza č. 2

Zájem o aktivní volnočasové aktivity u studentů vysokých škol, byl během jejich povinné školní docházky větší než dnes.

Hodnoty Fisherova exaktního testu byly spočteny pomocí nástroje dostupného z: <http://www.quantitativeskills.com/sisa/statistics/five2hlp.htm>

Tab. 2 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (předškolní věk)

ot1*\$predskolni Crosstabulation								Total
		místa v předškolním věku ^a						
		středisko volného času	školní hřiště	dětské hřiště	kluby zaměřené na volnočasovou činnost	jiné		
pohlaví	muž	Count	1	4	9	2	8	24
		% of Total	0,7%	2,8%	6,3%	1,4%	5,6%	16,9%
	žena	Count	18	21	51	4	24	118
		% of Total	12,7%	14,8%	35,9%	2,8%	16,9%	83,1%
Total		Count	19	25	60	6	32	142
		% of Total	13,4%	17,6%	42,3%	4,2%	22,5%	100,0%

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Zdroj: vlastní výpočty

p-value z Fisherova exaktního testu je 0,325, tj. neexistuje statisticky významná závislost míst trávení volného času v předškolním věku podle pohlaví – logicky – malé děti nemají na výběr, kam je rodiče vezmou, tam si hrají. Existuje však statisticky významná závislost mezi aktivním trávením volného času a pasivním trávením volného času.

Tab. 3 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (1. stupeň ZŠ)

ot1*\$prvni_stupen Crosstabulation								
			místa 1. stupeň ^a					Total
			středisko volného času	školní hřiště	dětské hřiště	kluby zaměřené na volnočasovou činnost	jiné	
pohlaví	muž	Count	4	6	10	2	4	26
		% of Total	2,5%	3,8%	6,3%	1,3%	2,5%	16,3%
	žena	Count	35	36	38	12	13	134
		% of Total	21,9%	22,5%	23,8%	7,5%	8,1%	83,8%
Total		Count	39	42	48	14	17	160
		% of Total	24,4%	26,3%	30,0%	8,8%	10,6%	100,0%

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Zdroj: vlastní výpočty

p-value z exaktního testu je 0,612, tj. neexistuje statisticky významná závislost míst trávení volného času na 1. stupni ZŠ podle pohlaví. Existuje však statisticky významná závislost mezi aktivním trávením volného času a pasivním trávením volného času.

Tab. 4 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (2. stupeň ZŠ)

ot1*\$druhy_stupen Crosstabulation							
			místa 2. stupeň ^a				Total
			středisko volného času	školní hřiště	kluby zaměřené na volnočasovou aktivitu	jiné	
pohlaví	muž	Count	1	10	6	9	26
		% of Total	0,7%	6,8%	4,1%	6,2%	17,8%
	žena	Count	27	31	23	39	120
		% of Total	18,5%	21,2%	15,8%	26,7%	82,2%
Total		Count	28	41	29	48	146
		% of Total	19,2%	28,1%	19,9%	32,9%	100,0%

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Zdroj: vlastní výpočty

p-value z exaktního testu je 0,15, tj. neexistuje statisticky významná závislost míst trávení volného času na 2. stupni ZŠ podle pohlaví. Existuje však statisticky významná závislost mezi aktivním trávením volného času a pasivním trávením volného času.

Tab. 5 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (střední škola)

ot1*\$stredni_skola Crosstabulation								Total
		kluby zaměřené na volnočasovou činnost	místa střední škola ^a					
			hřiště	relaxační centra	kluby s restaurační činností	jiné		
pohlaví	muž	Count	4	10	2	4	6	26
		% of Total	2,6%	6,6%	1,3%	2,6%	3,9%	17,1%
	žena	Count	26	26	13	27	34	126
		% of Total	17,1%	17,1%	8,6%	17,8%	22,4%	82,9%
Total		Count	30	36	15	31	40	152
		% of Total	19,7%	23,7%	9,9%	20,4%	26,3%	100,0%

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Zdroj: vlastní výpočty

p-value z exaktního testu je 0,46, tj. neexistuje statisticky významná závislost míst trávení volného času na střední škole podle pohlaví. Existuje však statisticky významná závislost mezi aktivním trávením volného času a pasivním trávením volného času.

Tab. 6 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (vysoká škola)

ot1*\$vysoka_škola Crosstabulation								
			místa vysoká škola ^a					Total
			kluby s restaurační činností	relaxační centra	hřiště	kluby zaměřené na volnočasovou činnost	jiné	
pohlaví	muž	Count	11	3	5	1	5	25
		% of Total	6,7%	1,8%	3,1%	0,6%	3,1%	15,3%
	žena	Count	49	28	19	11	31	138
		% of Total	30,1%	17,2%	11,7%	6,7%	19,0%	84,7%
Total		Count	60	31	24	12	36	163
		% of Total	36,8%	19,0%	14,7%	7,4%	22,1%	100,0%

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Zdroj: vlastní výpočty

p-value z exaktního testu je 0,67, tj. neexistuje statisticky významná závislost míst trávení volného času na vysoké škole podle pohlaví. Existuje však statisticky významná závislost mezi aktivním trávením volného času a pasivním trávením volného času.

Studenti vysokých škol v době své povinné školní docházky trávili volný čas více aktivně, což vyplývá z Fisherova exaktního testu, ve kterém mají velké procentuální zastoupení odpovědi dětské hřiště, školní hřiště, středisko volného času nebo kluby zaměřené na volnočasovou aktivitu. V době studia na vysoké škole tráví studenti volný čas spíše pasivně, dle Fisherova exaktního testu, ve kterém má více než nadpoloviční většinu zastoupení pasivní volnočasová činnost. Hypotéza č. 2 se potvrdila.

5 Diskuze

Prvním cílem bakalářské práce byla retrospektivní komparace volnočasových aktivit u studentů vysokých škol. Retrospektivní komparace se zaměřuje na zpětné ohlédnutí do minulosti a porovnání toho, jak studenti trávili volný čas v době povinné školní docházky a jak jej tráví dnes. Druhým cílem bylo specifikování aktivních a pasivních volnočasových aktivit u studentů v průběhu jejich školní docházky.

Zkoumání probíhalo mezi studenty ze Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 92 respondentů, kteří odpovídali na jednotlivé otázky. V dotazníku byla použita jedna otázka otevřená, kterou respondent popsal slovy, a dále pak otázky uzavřené a specifické. Těmito otázkami jsem zkoumala vývoj volnočasových aktivit u vysokoškolských studentů. Studenti elektronickou formou vyplnili dotazník a jejich odpovědi jsem graficky znázornila.

Hlavním cílem byla retrospektivní komparace volnočasových aktivit u studentů vysokých škol, která souvisí s názvem mé bakalářské práce. Ve výzkumné části jsem se pomocí jednotlivých otázek v dotazníku snažila zjistit, jak se u vysokoškolských studentů vyvíjely volnočasové aktivity a zároveň porovnat, jak trávili volný čas v době povinné školní docházky a jak jej tráví dnes. V grafech jsou zaznamenány výsledky, které svědčí o určitém vývoji volnočasových aktivit. V předškolním věku převládají aktivní volnočasové aktivity, kterými jsou pobyt venku s kamarády a procházky. Ve školním věku (1. stupeň ZŠ) převládají také aktivní volnočasové aktivity, kterými jsou pobyt venku s kamarády a zájmové kroužky. Ve školním věku (2. stupeň ZŠ) převládá aktivní volnočasová aktivita pobyt venku s kamarády a velké procentuální zastoupení má i pasivní volnočasová aktivita poslech hudby. V období docházky na střední školu převládá aktivní volnočasová aktivita setkávání s přáteli, ale velké procentuální zastoupení má i odpověď internet – sociální síť. Na vysoké škole převládá u studentů pasivní volnočasová aktivita, kterou je internet – sociální síť, a velké procentuální zastoupení má i aktivní volnočasová aktivita setkávání s přáteli. Geneze volnočasových aktivit u vysokoškolských studentů je v jednotlivých grafech znatelná. Procentuální zastoupení respondentů u jednotlivých odpovědí se u každé otázky liší.

Dalším cílem bylo specifikování aktivních a pasivních volnočasových aktivit u studentů v průběhu jejich školní docházky. V grafech je znázorněno procentuální zastoupení respondentů u jednotlivých odpovědí, které se týkají aktivních i pasivních

volnočasových aktivit. Velké procentuální zastoupení mají aktivní volnočasové aktivity. Pasivní volnočasové aktivity procentuálně následují hned za aktivními činnostmi. Názory respondentů na otázky se však s jejich vývojem liší, což je v grafech znázorněno.

U druhého cíle jsem zmínila, že pasivní volnočasové aktivity se v procentuálním zastoupení objevují hned za aktivními činnostmi. Tím, že děti a mládež tráví stále více volného času u internetu nebo televize, se zabývá (Bartůňková, 2012). Tato autorka uvádí v následujících čtyřech větách, že ve výzkumu, který proběhl mezi dětmi na základních školách, tráví více než 90 procent žáků svůj volný čas u televize několikrát do týdne. Další výsledky, které výzkum prokázal, byly přibližně tři čtvrtiny dětí, které se dívají denně na televizi, a skoro pětina z nich se dívá více než 2 hodiny denně. Z výzkumu také vyšla spojitost mezi trávením volného času u televize a u internetu. Čím více se děti dívají na televizi, tím více času pravděpodobně stráví u internetu, dodává vedoucí výzkumu Miroslav Bocan z Národního institutu dětí a mládeže.

Velké množství volného času tráveného hraním her a sledováním filmů na elektronických přístrojích se může stát rizikovým faktorem pro děti a mládež. Tímto se zabývá (MŠMT, 2002), které uvádí, že negativní vliv na rozvoj dětí a mládeže mají filmy a počítačové hry. V počítačových hrách a filmech se objevuje čím dál více násilí, které mnohdy bývá odměněno, a děti poté nerozeznají rozdíl mezi tím, co je a není reálné (MŠMT, 2002). Tato situace potom vede k patologickým problémům, jako je například šikana nebo sebepoškozování.

Velké rozdíly ve volnočasových aktivitách najdeme mezi tím, jak volný čas trávili naši rodiče, a tím, jak tráví volný čas dnešní mládež. Tímto tématem se ve své knize zabývá (Zimmerová, 2001). Ve výsledcích z dotazníkového šetření jsou také viditelné rozdíly mezi tím, jak děti trávily volný čas v předškolním věku, a tím, jak jej tráví dnes na vysoké škole. V předškolním věku se děti hlavně věnovaly pobytu venku s kamarády a procházkám a dnes volný čas tráví na internetu, s přáteli anebo sledují filmy.

Volný čas, jak uvádí (Bocan, 2012), je především důležitý pro děti a dospívající mládež, protože jim poskytuje prostor pro rozvoj svých znalostí a dovedností, pro poznávání sebe samých i ostatního světa. Volný čas je velmi důležitý pro děti a mládež, a proto můžeme v grafickém znázornění vidět odpovědi respondentů na to, jaké si vybírali volnočasové aktivity pro smysluplné trávení volného času. Odpovědi respondentů

charakterizují jejich preference ve volnočasových aktivitách, kterými trávili a tráví volný čas.

Odpovědi dotázaných k otázce č. 13 „Jak ses dostal/a ke své oblíbené volnočasové aktivitě?“ a k otázce č. 14 „S kým trávíš nejvíce volného času?“ byly rodina, přátelé anebo sám/a. Z těchto odpovědí vyplývá, že někteří lidé tráví svůj volný čas ve větší společnosti lidí a jiní zase raději tráví volný čas sami, jak uvádí (Pávková, 2002).

U otázky č. 14 „S kým trávíš nejvíce volného času?“ byla druhou nejčastější odpovědí rodina. Pávková (2002) v následujících čtyřech větách uvádí, že volný čas ovlivňují sociální vlivy. Hlavní roli hraje rodina. První zkušenosti s využíváním volného času získává člověk v rodině. Děti se od svých rodičů učí, jak mají využívat svůj volný čas, a napodobují své rodiče v tom, jak oni využívají svůj volný čas.

Faktory, které ovlivňují trávení volného času, jsou například věk, pohlaví, vzdělání, sociální postavení, profese, charakter, vliv a velikost primární rodiny, zdravotní stav, množství volného času, finanční a prostorová dostupnost volnočasových aktivit (Šafr, Patočková, 2010). Z dotazníkového šetření je zřejmé, že věk studentů ovlivňoval trávení volného času.

V tomto odstavci Sak (2006) uvádí, že se neustále urychluje proměna charakteru trávení volného času. Tato rychlá proměna je spojena s technologickým vývojem a s nástupem nových médií. Současné generaci mládeže proměnila volný čas a životní styl nová informační a komunikační technologie: osobní počítač, mobil, internet. Tuto proměnu potvrzuje graf 11, ze kterého je patrné, že dnešní mládež tráví většinu volného času na internetu nebo sledováním filmů.

Na základě analýzy a využití statistických metod a výsledků se v kapitole 4.1 - Statistické vyhodnocení hypotéz - hypotéza č. 1 nepotvrdila. Tato hypotéza stanovovala, že studenti vysokých škol tráví svůj volný čas především aktivně, což Fisherův exaktní test vyvrátil. Druhá hypotéza stanovovala, že zájem o aktivní volnočasové aktivity u studentů vysokých škol, byl během jejich povinné školní docházky větší než dnes. Hypotézu č. 2 Fisherův exaktní test potvrdil.

6 Závěr

V bakalářské práci jsem si stanovila dva cíle. Prvním cílem byla retrospektivní komparace volnočasových aktivit u studentů vysokých škol. Retrospektivní komparace se zaměřuje na zpětné ohlédnutí do minulosti a porovnání toho, jak studenti trávili volný čas v době povinné školní docházky a jak jej tráví dnes. Druhým stanoveným cílem bylo specifikování aktivních a pasivních volnočasových aktivit u studentů v průběhu jejich školní docházky.

V teoretické části jsem se zabývala termínem volný čas. Nejdříve jsem popisovala vývoj volného času a poté jsem podle několika autorů vypsala, co označuje termín volný čas. V dalších částech jsem se zabývala zájmovou činností a výchovou mimo vyučování.

Výchova mimo vyučování je zastaralý pojem, který je nahrazen pojmem pedagogika volného času. Dále jsem se v této kapitole věnovala osobnosti pedagoga volného času, který má důležitou roli v tomto oboru.

V následujících kapitolách jsem se především zabývala faktory ovlivňujícími trávení volného času, vybranými volnočasovými institucemi a účastníky volnočasových činností.

V praktické části jsem zpracovávala výsledky dotazníkového šetření. Dotazník byl vyplněn elektronickou formou. Výzkumný vzorek tvořili studenti ze Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Od studentů se mi vrátilo celkem 92 dotazníků. Dotazník byl tvořen otevřenou otázkou, uzavřenými a specifickými otázkami. Celkem dotazník tvořilo 15 otázek.

V praktické části jsem si stanovila dvě hypotézy. Hypotéza č. 1 „*Studenti vysokých škol tráví svůj volný čas především aktivně.*“ se na základě statistického vyhodnocení hypotéz nepotvrdila. Druhá hypotéza „*Zájem o aktivní volnočasové aktivity u studentů vysokých škol, byl během jejich povinné školní docházky, větší než dnes.*“ se na základě statistického vyhodnocení hypotéz potvrdila.

Domnívám se, že zpracováním teorie a výsledků byly cíle naplněny. Dotazníkovým šetřením byl ověřen vývoj volnočasových aktivit u vysokoškolských studentů.

Bakalářská práce zabývající se vývojem volnočasových aktivit u studentů vysokých škol, může být přínosem pro praxi. V praxi výstup z bakalářské práce napomůže k vytvoření nabídky volnočasových aktivit s důrazem na preventivní činnost.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Knižní zdroje

CALDWELL, L. L., DARLING., 1999. Leisure context, parental control, and resistance to peer pressure as predictors of adolescent partying and substance use: An ecological perspective, *Journal of Leisure Research*, ISSN 00222216.

CUSHMAN, G., VEAL, A. J., ZUZANEK, J., 2005. Leisure participation and time-use surveys: Germany. *Free Time and Leisure Participation: International Perspectives*. 106, doi: 10.1079 / 9780851996202.0000

ČERVENÁ, V. et al., 2005. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3. vyd., Praha: Academia. 647 s. ISBN 80-200-1080-7

FREEMANOVÁ, J., 2002. *Volnočasové aktivity*. 1. vyd., Praha: NIDM. 84 s. ISBN 978-80-86784-83-0

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2. vyd., Praha: Portál. 240 s. ISBN 978-80-262-0030-7

HENDL, J., 2004. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál. 584 s. ISBN 80-7178-820-1

HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd., Praha: Portál. 176 s. ISBN 80-7178-927-5

JANIŠ, K. ml., 2009. *Úvod do problematiky volného času*. 1. vyd., Opava: Slezská univerzita. 61 s. ISBN 978-80-7248-530-7

KAPLÁNEK, M. et al., 2012. *Čas volnosti – čas výchovy*. 1. vyd., Praha: Portál. 176 s. ISBN 978-80-262-0450-3

KNOTOVÁ, D., 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. 101 s. ISBN 978-80-7315-223-9

KRATOCHVÍLOVÁ, E., 2004. *Pedagogika volného času*. 1. vyd., Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava. 308 s. ISBN 80-223-1930-9

MATĚJČEK, Z., 2007. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 4. vyd., Praha: Portál. 143 s. ISBN 978-80-7367-325-3

- NEUMAN, J., 1998. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 1. vyd., Praha: Portál. 328 s. ISBN 80-7178-218-1
- NĚMEC, J. et al., 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3
- PÁVKOVÁ, J. et al., 2002. *Pedagogika volného času*. 3. vyd., Praha: Portál. 231 s. ISBN 80-7178-711-6
- PRŮCHA, J. et al., 2003. *Pedagogický slovník*. 4. vyd., Praha: Portál. 322 s. ISBN 80-7178-772-8
- PRŮCHA, J., VETEŠKA, J., 2012. *Andragogický slovník*, 1. vyd., Praha: Grada. 296 s. ISBN 978-80-247-8182-2
- PŘADKA, M., 1999. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita. 93 s. ISBN 80-210-2033-4
- REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd., Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-6935-6
- REUYSOVÁ, E., VIEHOFFOVÁ, H., 1996. *Jak s dětmi trávit volný čas*. 1. vyd., Praha: Portál. 180 s. ISBN 80-7178-073-1
- ROBERTS, K., 2006. Leisure: past and present. *Leisure in Contemporary Society*., 6-7, doi: 10.1079 / 9781845930691.0000
- SEDLÁKOVÁ, R., 2014. *Výzkum médií. Neužívanější metody techniky*. 1. vyd., Praha: Grada. 548 s. ISBN 978-80-247-3568-9
- SIVAN, A., RUSKIN, H., 2000. Educating the community for developmental opportunities in leisure. *Leisure Education, Community Development and Populations with Special Needs*. 13, doi: 10.1079 / 9780851994444.0000
- SPOUSTA, V. et al., 1994. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita. 183 s. ISBN 80-210-1007-X
- SPOUSTA, V. et al., 1996. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita. 82 s. ISBN 80-210-1275-7
- TÁBORSKÝ, F., 2004. *Sportovní hry*. 1. vyd., Praha: Grada. 164 s. ISBN 80-247-0875-2

VEAL, A. J., 2002. Leisure and tourism: rights, needs and citizenship. *Leisure and Tourism Policy and Planning*. 14, doi: 10.1079 / 9780851995465.0000

ZIMMEROVÁ, R., 2001. *Netradiční sportovní činnosti*. 1. vyd., Praha: Portál. 256 s. ISBN 80-7178-460-5

7.2 Internetové zdroje

BARTŮŇKOVÁ, T., 2012. *Volný čas dětí stále častěji tráví u televize, potvrzuje výzkum* [online]. Český rozhlas [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/volny-cas-deti-stale-casteji-travi-u-televizepotvrzuje-vyzkum--1096672

BEZDĚK, L., 2012. Příspěvek domů dětí a mládeže a středisek volného času k rozvoji mladého člověka. In: *Sborník příspěvků z Konference k uznávání neformálního vzdělávání*. Praha, s. 18-19. ISBN 978-80-87449-17-2.

BOCAN, M., 2012. *Děti a volný čas – jaké kroužky děti navštěvují?* [online]. Metodický portál RVP.CZ [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/N/14965/DETI-A-VOLNY-CAS---JAKE-KROUZKY-DETINAVSTEVUJI.html/>

MEHTA, PATEL, 2015. *Exacts Tests* [online]. Cytel Software Corporation and Harvard School of Public Health Cambridge, Massachusetts. Dostupné z: <http://www.ibm.com/analytics/us/en/technology/spss/>

MŠMT, 2002. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže* [online]. Praha: MŠMT [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: [file:///C:/Users/AsusPC/Downloads/olnycas%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/AsusPC/Downloads/olnycas%20(2).pdf)

SAK, P., 2006. *Proměny volného času a zaostávání pedagogiky* [online]. INSOMA. [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/>

SISA Simple Interactive Statistical Analysis, © 2017. Fisher [online]. SISA. [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.quantitativeskills.com/sisa/statistics/five2hlp.htm>

ŠAFR, J., PATOČKOVÁ, V., 2010. *Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.suav.cz/>

2017-01-26]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/2010-2/traveni-volneho-casu-v-ceske-republice-ve-srovnani-s-evropskymi-zememi>

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, 2005. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 20, s. 509-510. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, 2004. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 103, s. 4840. ISSN 1211-1244.

8 Seznam grafů

Graf č. 1 „*pohlaví*“

Graf č. 2 „*Kolik hodin týdně v průměru věnuješ volnočasovým aktivitám?*“

Graf č. 3 „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas v předškolním věku?*“

Graf č. 4 „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (předškolní věk)?*“

Graf č. 5 „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (1. stupeň ZŠ)?*“

Graf č. 6 „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (1. stupeň ZŠ)?*“

Graf č. 7 „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (2. stupeň ZŠ)?*“

Graf č. 8 „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (2. stupeň ZŠ)?*“

Graf č. 9 „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (střední škola)?*“

Graf č. 10 „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (střední škola)?*“

Graf č. 11 „*Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (vysoká škola)?*“

Graf č. 12 „*Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (vysoká škola)?*“

Graf č. 14 „*S kým trávíš nejvíce volného času?*“

Graf č. 15 „*Co si představíš pod pojmem volný čas (vyberte jedno slovo).*“

9 Příloha

Dotazník

Vážení studenti,

jmenuji se Eliška Barešová, jsem studentkou třetího ročníku Zdravotně sociální fakulty v Českých Budějovicích, obor Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory. Prosím Vás o vyplnění anonymního dotazníku. Získané údaje budou použity pouze pro mou bakalářskou práci, na téma: Geneze volnočasových aktivit u studentů vysokých škol.

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

1. Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

2. Kolik hodin týdně v průměru věnuješ volnočasovým aktivitám?

- a) 0 – 5 hodin
- b) 6 – 10 hodin
- c) 11 – 15 hodin
- d) 16 a více hodin

3. Jakou činností jsi trávil/a volný čas v předškolním věku?

- a) procházky
- b) četba knih
- c) sledování TV
- d) sport
- e) hraní her na PC
- f) pobyt venku s kamarády

g) poslech hudby

h) jiné

4. Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (předškolní věk)?

a) středisko volného času (např. Domy dětí a mládeže)

b) školní hřiště

c) dětské hřiště

d) kluby zaměřené na volnočasovou činnost

e) jiné

5. Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (1. stupeň ZŠ)?

a) setkávání s kamarády

b) sport

c) hraní her na PC

d) internet

e) sledování TV

f) poslech hudby

g) pobyt venku s kamarády

h) zájmové kroužky

i) jiné

6. Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (1. stupeň ZŠ)?

a) středisko volného času (např. Domy dětí a mládeže)

b) školní hřiště

c) dětské hřiště

d) kluby zaměřené na volnočasovou činnost

e) jiné

7. Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (2. stupeň ZŠ)?

- a) internet – sociální sítě (facebook, icq, skype, twitter, apod.)
- b) internet – vyhledávání informací
- c) hraní her na PC
- d) sledování filmů
- e) poslech hudby
- f) četba knih
- g) vlastní tvůrčí činnost
- h) návštěva kina
- i) pobyt venku s kamarády
- j) sport
- k) zájmové kroužky
- l) jiné

8. Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (2. stupeň ZŠ)?

- a) středisko volného času (např. Domy dětí a mládeže)
- b) školní hřiště
- c) kluby zaměřené na volnočasovou činnost
- d) jiné

9. Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (střední škola)?

- a) internet – sociální sítě (facebook, icq, skype, twitter, apod.)
- b) internet – vyhledávání informací
- c) hraní her na PC
- d) poslech hudby
- e) sledování filmů

- f) četba knih
- g) sport
- h) setkávání s přáteli
- i) vlastní tvůrčí činnost
- j) návštěva kina, divadla, apod.
- k) jiné

10. Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (střední škola)?

- a) kluby zaměřené na volnočasovou činnost
- b) kluby s restaurační činností
- c) relaxační centra
- d) hřiště (např. volejbalové, fotbalové, apod.)
- e) jiné

11. Jakou činností jsi trávil/a volný čas ve školním věku (vysoká škola)?

- a) setkávání s přáteli
- b) sport
- c) internet – sociální sítě (facebook, skype, twitter, apod.)
- d) internet – vyhledávání informací
- e) četba knih
- f) poslech hudby
- g) sledování filmů
- h) vlastní tvůrčí činnost
- i) návštěva kina, divadla, apod.
- j) jiné

12. Která místa jsi využíval/a ke své mimoškolní činnosti (vysoká škola)?

- a) kluby zaměřené na volnočasovou činnost
- b) kluby s restaurační činností
- c) relaxační centra
- d) hřiště (např. volejbalové, fotbalové, apod.)
- e) jiné

13. Jak ses dostal/a ke své oblíbené volnočasové aktivitě (popište slovy).

.....

14. S kým trávíš nejvíce volného času?

- a) rodina
- b) přátelé
- c) sám/a

15. Co si představíš pod pojmem volný čas (vyber jedno slovo).

- a) zábava
- b) odpočinek
- c) relaxace
- d) volno
- e) svoboda
- f) sport
- g) volnost
- h) víkend
- i) koníčky

10 Seznam zkratk

DDM	Dům dětí a mládeže
NNO	Nestátní nezisková organizace
SHM	Salesiánské hnutí mládeže
SVČ	Středisko volného času
YMCA	Young Men's Christian Association (Křesťanské sdružení mladých lidí)

11 Seznam tabulek

Tab. 1 Vysoká škola	str. 49
Tab. 2 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (předškolní věk)	str. 50
Tab. 3 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (1. stupeň ZŠ)	str. 51
Tab. 4 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (2. stupeň ZŠ)	str. 51
Tab. 5 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (střední škola)	str. 52
Tab. 6 Vývoj navštěvovaných míst na jednotlivých stupních vzdělávání v závislosti na pohlaví (vysoká škola)	str. 53